

Handläggare

Linda Qvarnström
Åsa Greijer

Socialnämnden

Riktlinje handläggning barn och unga i Strängnäs kommun

Förslag till beslut

Socialnämnden beslutar att

1. anta riktlinje handläggning barn och unga i Strängnäs kommun enligt förslag daterat 2024-02-12
2. riktlinjen börjar gälla 2024-04-01

Beskrivning av ärendet

Socialnämnden beslutade 2018 om Riktlinje – ledningssystem för systematiskt kvalitetsarbete SN/2018:361 – 003. Under 2019 kartlades socialkontorets samtliga dokument som syftar till ledning och styrning. Detta finns beskrivet i rapporten Ledning för kvalitet och som socialkontorets ledning beslutade skulle vara gällande för socialkontorets dokument. Det kan i korthet beskrivas att kvalitetsledningssystemet syftar till att ge en organisatorisk struktur för att systematiskt och fortlöpande sätt utveckla och kvalitetssäkra verksamheter. Det bidrar till att tydliggöra olika roller, ansvar och funktioner. Arbetet utgår från våra huvudprocesser och övergripande styrdokument och lagar.

Dokumentet i ledningssystemet är indelade i tre hierarkier:

- riktlinjer skall svara på: syftet, varför, vilka den riktar sig till och vad som skall uppnås
- rutiner skall svara på: syftet, vilka den gäller för men även beskriva hur det ska uppnås.

Detta innebär att riktlinjer i ledningssystemet ska ha vägledande karaktär.

Riktlinjen syftar till att utgöra ett stöd för enhetlig handläggning inom verksamhetsområdet barn och unga, myndighetsövning.

Riktlinjen ska även utgöra ett stöd i det dagliga arbetet för socialsekreterare samt ge vägledning kring vilka rutiner eller checklistor som eventuellt behöver upprättas.

Ekonomiska konsekvenser för kommunen

Beslutet medför inga ekonomiska konsekvenser för kommunen.

Barnperspektivet

Barnrättsperspektivet beaktas som brukligt utifrån gällande förordning och med stöd av Socialstyrelsens handböcker och gällande rättspraxis.

Uppföljning

Upprättaren bevakar och initierar vid lag och eller författningsändring revidering av riktlinjen. Därutöver kontrolleras innehållet av upprättare årligen.

Beslutsunderlag

Förslag, Riktlinje handläggning barn och unga i Strängnäs kommun, 2024-02-12

Beslutet skickas till

-

Linda Qvarnström
Verksamhetschef

Åsa Greijer
Utvecklingsledare

Beslutad:	2024-03-06 § xx
Myndighet:	Socialnämnden
Diarienummer:	SN/2024:132 - 003
Ersätter:	Nytt
Gäller för:	Socialnämnden
Gäller fr o m:	2024-04-01
Gäller t o m:	Tillsvidare
Dokumentansvarig:	Utvecklingsledare samt verksamhetschef
Uppföljning:	Årligen samt vid behov

Riktlinje handläggning barn och unga i Strängnäs kommun

Innehåll

Riktlinje handläggning barn och unga i Strängnäs kommun	0
1. Inledning	1
1.1 Riktlinjernas syfte.....	1
1.2 Målgrupp.....	1
1.3 Socialnämndens ansvar.....	1
1.4 Samverkan och delaktighet.....	2
1.5 Barnperspektivet.....	3
1.6 Barns rätt till delaktighet	3
1.7 Barn som far illa	3
1.8 Prioritet.....	4
2. Lagstiftning.....	4
3. Handläggning och dokumentation.....	4
3.1 Ansökan/anmälan/yttrande.....	4
3.2 Förhandsbedömning	5
3.3 Anmälningsskyldighet	5
3.4 Återkoppling till anmälare	5
3.5 Samverkan.....	5
3.6 Råd och stöd.....	5
3.7 Samordnad individuell plan (SIP)	6
3.8 Samverkan kring utbildning	6
3.9 Ungdomars rätt att själva söka bistånd	6
3.10 Klargörande samtal med unga	7
4. Utredning avseende barn och unga.....	7
4.1 Utredning avseende unga vuxna mellan 18-20 år	8
4.2 Information till den enskilde	8
4.3 Underrättelse om inledd utredning	9
5. Socialtjänsten utreder barns situation enligt BBIC	9
5.1 BBIC:s grundprinciper	9

STRÄNGNÄS KOMMUN

5.1.1 Grundprinciperna vägleder arbetet	9
6. Handläggning och dokumentation.....	10
6.1 Dokumentation i personakt	10
6.2 Journalanteckningar.....	10
6.3 Beslutsunderlag.....	10
6.4 Föräldrars rätt till insyn i socialnämndens uppgifter om deras barn	11
6.5 Föräldrars rätt till insyn i socialnämndens uppgifter rörande den andra vårdnadshavaren	11
6.6 Barnets företrädare	12
6.7 Skyldighet att slutföra utredning	12
6.8 Beslut att förlänga utredningstid	12
7. Beslut.....	13
7.1 Underrättelse av beslut.....	13
7.1.1 Kommunikering	14
7.2 Överklagan	14
7.3 Uppföljning efter avslutad utredning utan insatser	14
7.4 Beslut om vård, behandling eller insatser för barn när den ena vårdnadshavaren inte samtycker	15
7.5 Skyddade personuppgifter	15
8. Insatser	15
8.1 Öppenvårdsinsatser	15
8.2 Uppdrag	16
8.3 Genomförandeplan.....	16
8.4 Överflyttning av ärende	16
9. Vård utanför det egna hemmet.....	16
9.1 Stadigvarande vård utanför hemmet.....	16
9.2 Hälsoundersökning	17
9.3 Familjehem	17
9.4 Jourhem	17
9.5 Hem för vård eller boende (HVB).....	18
9.6 Stödboende.....	18
9.7 Särskilda ungdomshem inom Statens institutionsstyrelse (SIS).....	18
9.8 Privatplacering	18

STRÄNGNÄS KOMMUN

9.10	Placering av ensamkommande flyktingbarn (EKB).....	19
9.11	EKB God man och särskilt förordnad vårdnadshavare.....	19
9.12	Placering av barn tillsammans med förälder	19
9.13	Insatser enligt Lag om stöd och service till vissa funktionshindrade (LSS).....	19
9.14	Skyddat boende lagändring på gång	20
9.15	Vårdplan.....	20
9.16	Genomförandeplan.....	21
9.17	Uppföljning vid placering	21
9.18	Övervägande	21
9.19	Omprövning	22
9.20	Anmälan till överförmyndaren.....	22
10.	Vårdkostnader, avgifter och bidrag vid stadigvarande vård utanför hemmet 22	
11.	När den unge fyller 18 år	23
12.	Vårdnadsöverflyttning	23
13.	Upphörande av vård utanför hemmet.....	23
13.1	Uppföljning av ett barns situation vid avslutad placering SoL och LVU	24
14.	BROTT MOT BARN- VÅLD	24
14.1	Våld i nära relation.....	24
14.2	Utredningskrav.....	24
14.3	Riskbedömning	25
14.4	Syskon	25
14.5	Ofödda barn	26
14.6	Läkarundersökning.....	26
14.7	Kontakt med barn och vårdnadshavare då våld förekommer	26
14.8	Hedersrelaterat våld och förtryck	27
14.9	Samverkan och samråd	27
14.10	Barnahus	27
14.11	Insatser till barn som utsatts för våld	28
14.12	Insatser till våldsutövare	28
14.13	Polisanmälan	28
15.	Sekretessbrytande regler vid brott	28
15.1	Brott riktat mot barn.....	28

STRÄNGNÄS KOMMUN

15.2	Brott mot närstående	29
15.3	Brott med fängelse i straffskalan	29
16.	MELLANTVÅNG	29
16.1	Förebyggande insatser enligt LVU – mellantvång.....	29
17.	LVU- LAGEN MED SÄRSKILDA BESTÄMMELSER OM VÅRD AV UNGA 30	
17.1	Nya bestämmelser om barnets bästa när vård enligt LVU upphör – lex lilla hjärtat	30
17.2	Omedelbart omhändertagande	31
17.3	Underställning förvaltningsrätten.....	31
17.4	Polishandräckning vid verkställande av omedelbart omhändertagande.....	32
17.5	Placeringsbeslut i samband med omedelbart omhändertagande	32
17.6	Omedelbart omhändertagande vid häktning.....	32
17.7	Upphörande av omedelbart omhändertagande	32
18.	Ansökan om vård enligt LVU.....	33
18.1	Ansökan om vård enligt 2 § LVU	33
18.2	Ansökan om vård enligt 3 § LVU	33
18.3	Ansökan enligt både 2 och 3 §§ LVU	34
18.4	Kontakt mellan barn och föräldrar.....	34
18.5	Umgängesbegränsning.....	34
18.6	Hemlighållande av vistelseort	34
18.7	Beslut om drogtest av vårdnadshavare	34
18.8	Uppföljning av vård enligt LVU.....	35
18.9	Begäran om vårdens upphörande.....	35
18.10	Upphörande av vård enligt LVU	35
18.11	Uppföljningsskyldighet.....	36
19.	Vårdnadsöverflyttning	36
20.	När den unge fyller 18 år	36
21.	Flyttningsförbud	37
22.	Unga lagöverträdare.....	37
22.1	Socialnämndens ansvar.....	37
22.2	Gällande lagstiftning	37
22.3	Barn under 18 år	38

STRÄNGNÄS KOMMUN

22.4 Närvaro vid förhör.....	38
22.5 Yttrande	39
22.6 Utredning inför ett yttrande	39
23. Sluten ungdomsvård.....	40
23.1 Sluten ungdomsvård och LVU	40
23.2 Ungdomsvård	40
23.3 Ungdomstjänst.....	41
23.4 Verkställa och följa upp ungdomstjänst.....	41
23.5 Medling	42

1. Inledning

Enligt socialtjänstlagen (2001:453), SoL, har kommunen skyldighet att bedriva en verksamhet av god kvalitet. Kommunen har även det yttersta ansvaret för att de som bor och vistas i kommunen får det stöd och den hjälp som de behöver. All verksamhet som rör barn och unga i Strängnäs kommun ska överensstämma med gällande lagstiftning och vara förenliga med bestämmelser i FN:s barnkonvention. Med barn menas enligt 1 kap 2 § SoL. varje människa som är under 18 år. Begreppet den unge återfinns i lagen med särskilda bestämmelser om vård av unga (LVU) som i vissa fall omfattar personer upp till 21 års ålder. I dessa riktlinjer används så konsekvent som möjligt begreppet barn för personer mellan 0 - 18 år och begreppet den unge för personer mellan 18 - 20 år. Dessa riktlinjer omfattar de skyldigheter som nämnden har i myndighetsutövningen i ärenden gällande barn och unga. Riktlinjerna och rutinerna ska vara väl kända och ska användas i verksamheten. Gällande lagstiftning, prejudicerande domar, delegationsordning, riktlinjer och rutiner ska följas.

1.1 Riktlinjernas syfte

Riktlinjerna omfattar handläggning och dokumentation av barn- och ungdomsärenden. Syftet med dessa riktlinjer är att skapa tydlighet och samsyn i arbetet som rör socialkontorets myndighetsutövning gällande barn och unga. Riktlinjerna ska säkerställa rättssäkerhet och likabehandling och fungera som en vägledning i det praktiska arbetet, när det gäller att utreda och bedöma barn och ungas behov av stöd och/eller skydd, planera och följa upp verkställda beslut.

Riktlinjernas syfte är att säkerställa rättssäkerhet och likabehandling inom handläggning av barn och unga samt underlätta myndighetsarbetet. Kommunens riktlinjer är en vägledning och innebär inte någon inskränkning i den enskildes möjligheter att få sitt ärende individuellt prövat. Varje ansökan ska utredas och varje beslut ska baseras på den enskildes behov. En ansökan kan inte avvisas med motiveringen att riktlinjerna inte innehåller det sökta biståndet. I sammanställning av riktlinjer har ett flertal källor använts. Det är dock alltid aktuell lagstiftning, förordningar och föreskrifter som är gällande om skiljaktigheter finns. Alla anställda inom IFO i Strängnäs kommun har ett ansvar att ta del av aktuell lagstiftning, förordningar och föreskrifter.

1.2 Målgrupp

Målgruppen för dessa riktlinjer är barn och unga mellan 0–18 år samt i vissa fall unga upp till 21 år som vistas i kommunen.

1.3 Socialnämndens ansvar

Enligt socialtjänstlagens portalparagraf, 1 kap 1 § SoL, ska samhällets socialtjänst på demokratins och solidaritetens grund främja människornas ekonomiska och

STRÄNGNÄS KOMMUN

sociala trygghet, jämlikhet i levnadsvillkor och aktiva deltagande i samhällslivet. Socialtjänsten ska under hänsynstagande till människans ansvar för sin och andras sociala situation inriktas på att frigöra och utveckla enskildas och grupperns egna resurser. Verksamheten ska bygga på respekt för människornas självbestämmanderätt och integritet. I socialtjänstlagen framgår att barnets bästa särskilt ska beaktas vid åtgärder som rör barn.

Vad gäller barn och unga ska socialtjänsten enligt 5 kap 1 § SoL

- verka för att barn och ungdom växer upp under trygga och goda förhållanden
- i nära samarbete med hemmen främja en allsidig personlighetsutveckling och en gynnsam fysisk och social utveckling hos barn och ungdom
- bedriva uppsökande verksamhet och annat förebyggande arbete för att förhindra att barn och ungdom far illa.
- aktivt arbeta för att förebygga och motverka missbruk bland barn och ungdom av alkoholhaltiga drycker, andra berusningsmedel eller beroendeframkallande medel samt dopningsmedel
- aktivt arbeta för att förebygga och motverka missbruk av spel om pengar bland barn och unga
- tillsammans med samhällsorgan, organisationer och andra som berörs, uppmärksamma och verka för att barn och ungdom inte vistas i miljöer som är skadliga för dem
- med särskild uppmärksamhet följa utvecklingen hos barn och ungdom som har visat tecken till en ogynnsam utveckling
- i nära samarbete med hemmen sörja för att barn och ungdom som riskerar att utvecklas ogynnsamt får det skydd och stöd som de behöver och, om den unges bästa motiverar det, vård och fostran utanför det egna hemmet
- i sin omsorg om barn och ungdom tillgodose det särskilda behov av stöd och hjälp som kan finnas sedan ett mål eller ärende om vårdnad, boende, umgänge eller adoption har avgjorts
- i sin omsorg om barn och ungdom tillgodose det särskilda behov av stöd och hjälp som kan finnas sedan vård och fostran utanför det egna hemmet upphört

1.4 Samverkan och delaktighet

Socialtjänsten har huvudansvaret för samverkan och ska ha rutiner för samverkan med skola, förskola, fritidsgård, hälso- och sjukvården och polisen.

Detta övergripande ansvar fräntar dock inte andra verksamheter att inom ramen för sina åtaganden svara för barnets personliga och sociala utveckling. All verksamhet inom socialkontoret ska, så långt det är möjligt bedrivas så att den enskilde får möjlighet till största möjliga delaktighet, detta berör även barn och unga och gäller så väl vid handläggning av myndighetsbeslut som vid insatser och service. All samverkan ska ske med den enskildes samtycke och delaktighet med målet att öka den enskildes livskvalitet. Samordnad individuell plan, SIP är ett viktigt instrument där familjen och barnets behov står i centrum.

1.5 Barnperspektivet

Vid åtgärder som rör barn ska det, enligt 1 kap. 2 § SoL, särskilt beaktas vad hänsynen till barnets bästa kräver. Även i FN:s barnkonvention, artikel 3, framkommer att barnets bästa ska komma i främsta rummet samt att alla barn har lika värde, artikel 2. Enligt artikel 12 i barnkonventionen ska barnet i så stor utsträckning som möjligt få uttrycka sin åsikt gällande alla frågor som rör barnet och enligt artikel 6 ska barnets möjlighet att utvecklas säkerställas. Det är barnets vilja som ska vara vägledande för vilka beslut som fattas och vilka åtgärder som vidtas. Om barnet inte har framfört sina åsikter ska det dokumenteras hur man har gått tillväga för att så långt som möjligt klarlägga inställningen. Barnets vilja utgör en del av beslutsunderlaget samtidigt som varje beslut ska grunda sig på en bedömning om vad som är det bästa för just detta barn.

Vid en intressekonflikt mellan barnet och de vuxna ska barnets intresse ha företräde. Varje beslut och åtgärd som rör ett barn ska grunda sig på en bedömning om vad som är bäst för just det barnet oavsett om beslut fattas enligt SoL. eller enligt LVU. För att kunna göra en sådan bedömning måste det enskilda barnet göras synligt och sättas i fokus i all handläggning och dokumentation. Vid beslutsfattande ska hänsyn alltid tas till barnets ålder och mognad och barnets delaktighet ska alltid framgå av dokumentationen.

1.6 Barns rätt till delaktighet

När en åtgärd rör ett barn ska barnet få relevant information och ges möjlighet att framföra sina åsikter i frågor som rör barnet. I de fall barnet inte framför sina åsikter ska barnets inställning så långt det är möjligt klarläggas på annat sätt. Barnets åsikter och inställning ska tillmätas betydelse i relation till barnets ålder och mognad. Insatser för barn och unga ska utformas och genomföras tillsammans med dem och deras vårdnadshavare samt vid behov i samverkan med andra samhällsorgan, organisationer och andra föreningar.

1.7 Barn som far illa

Socialnämnden har enligt 5 kap. 1 § SoL. ett ansvar för att barn och unga ska kunna växa upp under goda och trygga förhållanden samt i nära samarbete med hemmen sörja för att barn och unga som riskerar att utvecklas ogynnsamt får det

skydd och stöd som de behöver och, om hänsynen till barnet/den unges bästa motiverar det, vård och fostran utanför det egna hemmet. Socialnämnden ansvarar för barn upp till 18 år som far illa eller riskerar att fara illa. Även unga vuxna, tills dess de fyller 21 år omfattas i vissa fall av detta ansvar om de exempelvis är placerade enligt SoL eller LVU eller om uppföljning pågår efter avslutad placering utanför hemmet. Socialnämndens ansvar frångår inte andra myndigheter och verksamheter deras skyldigheter.

1.8 Prioritet

Ärenden som rör barn som misstänks fara illa i hemmet eller genom eget skadligt beteende och kan vara i behov av skydd ska handläggas med förtur.

2. Lagstiftning

Riktlinjerna utgår från följande lagstiftning.

- Socialtjänstlagen (2001:453) SoL
- Lag med särskilda bestämmelser om vård av unga (1990:52) LVU
- Nya bestämmelser om barnets bästa när vård enligt LVU upphör – lex lilla hjärtat
- Lagen med särskilda bestämmelser om unga lagöverträdare (1964:7) LuL
- Offentlighets- och sekretesslagen (2009:400) OFSL
- Socialtjänstförordningen (2001:937) SoF
- Förvaltningslagen (1986:223) FL
- Föräldrabalken (1949:381) FB
- Lagen om Förenta nationernas konvention om barnets rättigheter (2018:1197).

3. Handläggning och dokumentation

Vad som gäller vid handläggning och dokumentation regleras i SoL och i FL. Vid all handläggning ska stor vikt läggas vid barnets/den unges och dennes vårdnadshavares rätt till delaktighet, inflytande och självbestämmande. Det samma gäller vid handläggning av vuxna.

3.1 Ansökan/anmälan/yttrande

Om socialnämnden tar emot en ansökan om bistånd enligt SoL från enskild eller tar emot begäran om yttrande från annan myndighet uppstår ett ärende hos socialnämnden och utredning ska inledas. Om nämnden tar emot en anmälan eller får information på annat sätt, exempelvis genom egen iakttagelse, ska först en förhandsbedömning göras för att besluta om utredning ska inledas eller inte. Vid ärenden som avser barn som kan ha utsatts för våld eller andra övergrepp av en närstående eller bevittnat våld eller andra övergrepp av eller mot en närstående ska utredning alltid inledas.

3.2 Förhandsbedömning

En förhandsbedömning ska göras inom 14 dagar, oavsett om det redan finns en pågående utredning eller insats. Som en del av förhandsbedömningen ska en skyddsbedömning göras inom 24 timmar. Beslut att inleda utredning eller inte inleda utredning fattas utifrån Strängnäs kommuns gällande delegationsordning.

3.3 Anmälningsskyldighet

Anställda på myndigheter och i verksamheter som berör barn och unga (t.ex. skola, hälso- och sjukvård och polismyndigheten) är skyldiga enligt lag att genast anmäla om de i sin verksamhet får vetskap om eller misstänker att ett barn kan fara illa. Även de som är verksamma inom yrkesmässigt bedriven enskild verksamhet och som fullgör uppgifter som rör barn och unga eller inom annan sådan verksamhet inom hälso- och sjukvården eller inom socialtjänstens område har samma skyldighet. Personal verksamma inom familjerådgivningen har en begränsad anmälningsskyldighet. De är skyldiga att genast anmäla till socialnämnden om de i sin verksamhet får kännedom om att ett barn fysisk eller psykisk misshandlas i hemmet eller utsätts för sexuella övergrepp. Även vid oro för individer över 18 år bör en anmälan göras till IFO.

3.4 Återkoppling till anmälare

Socialnämnden får enligt 14 kap. 1b § SoL informera den som har gjort anmälan enligt 1 § om att utredning inletts, inte har inletts eller redan pågår. Sådan information ska på begäran lämnas till anmälaren om det med hänsyn till omständigheterna inte är olämpligt att göra det. Möjlighet till återkoppling gäller inte för privatpersoner.

3.5 Samverkan

I 5 kap. 1 a SoL framgår att socialnämnden, i frågor som rör barn som far illa eller riskerar att fara illa, ska samverka med samhällsorgan, organisationer och andra som berörs. Nämnden ska aktivt verka för att samverkan kommer till stånd. Detta innebär att en strukturerad samverkan ska finnas med polis, förskola, skola och hälso- och sjukvård. Även vid lagstadgad samverkan regleras tystnadsplikt och sekretess i SoL och OSL.

3.6 Råd och stöd

Det är möjligt för professionella och privatpersoner att samråda med socialtjänsten om oroande förhållanden för ett barn, utan att röja ett barns identitet. Om socialtjänstens företrädare bedömer att de beskrivna förhållanden för barnet innebär en risk för att barnet kan fara illa ska den som tagit kontakten med socialtjänsten uppmanas att röja barnets identitet så att en anmälan kan upprättas. När det gäller personer som i sin yrkesutövning kommer i kontakt med barn ska de upplysas om sin anmälningsskyldighet. I Strängnäs kommun kan professionella och privatpersoner kontakta socialtjänsten per telefon under

kontorstid för samråd gällande barn och unga samt information om socialtjänstens arbete. Efter kontorstid kan Länsjouren Södermanland kontaktas. Socialtjänsten erbjuder ”öppen ingång” inom den egna utförarverksamheten. Där finns möjlighet till maximalt fem samtal tillsammans med familjebehandlare utan att utredning och beslut behövs.

3.7 Samordnad individuell plan (SIP)

Enligt 2 kap. 7 § SoL ska en samordnad individuell plan för den enskilde upprättas när det finns behov av insatser från både socialtjänstens samt hälso- och sjukvårdens sida. Motsvarande regler för hälso- och sjukvården framgår i 3 f § HSL. Planen ska upprättas om kommunen eller regionen bedömer att det behövs för att den enskilde ska få sina behov tillgodosedda och den enskilde samtycker. I planen ska det framgå vilka insatser som behövs, vad som respektive huvudman ansvarar för, vilka åtgärder som annan än kommunen eller landstinget ansvarar för samt vem av huvudmännen som ska ha det övergripande ansvaret för planen. I Strängnäs kommun vid individ och familjeomsorgen ska SIP användas i alla ärenden där behov finns av insatser från hälso- och sjukvården, exempelvis BUP, och den enskilde samtycker till det.

3.8 Samverkan kring utbildning

Socialstyrelsen har tillsammans med Skolverket utarbetat en vägledning som syftar till att vara ett praktiskt kunskapsstöd för socialtjänst, skola samt hälso- och sjukvård, för att förbättra placerade barns skolgång och hälsa. Av vägledningen framkommer bl.a. att det är den kommun där Individ- och Familjeomsorgen barnet/ungdomen är folkbokförd som ansvarar för att eleverna fullgör sin skolplikt. Placerade barn har samma rätt till särskilt stöd från skolan, som alla andra barn, och det är folkbokföringskommunen som ansvarar för detta. Socialtjänsten har ansvaret för de eventuella stödinsatserna enligt SoL som kan bli aktuella utifrån barnets vårdbehov. Se mer i ”Placerade barns skolgång och hälsa – ett gemensamt ansvar”.

3.9 Ungdomars rätt att själva söka bistånd

From 1 juli 2023 sänktes åldersgränsen för öppna insatser, kontaktperson och särskild kvalificerad kontaktperson till barn utan vårdnadshavares samtycke från 15 år till 12 år. Detta innebär att nämnden kan bevilja öppna insatser och kontaktperson till barn som fyllt 12 år, utan samtycke från vårdnadshavare. Bistånd i form av placering utom det egna hemmet kan dock inte beslutas om vårdnadshavaren motsätter sig det. Vård utanför det egna hemmet utan vårdnadshavarens samtycke förutsätter beslut enligt LVU. Bistånd i form av kontaktperson eller andra öppna insatser, efter ansökan av vårdnadshavare, kan inte beviljas utan den unges samtycke om den unge har fyllt 12 år.

Ett barn som har fyllt 12 år men inte 15 år är inte processbehörig och kan därför inte formellt ansöka om en insats enligt socialtjänstlagen. Socialnämnden kan dock få information om ett barns behov av stöd och hjälp exempelvis under en utredning, genom att familjen redan har pågående insatser från socialtjänsten, genom en anmälan eller genom att barnet självt vänder sig till socialtjänsten och berättar om sin situation. Om socialnämnden anser att informationen från barnet kan föranleda någon åtgärd, ska nämnden utan dröjsmål inleda utredning. Socialnämnden har då möjlighet att besluta om öppna insatser, kontaktperson och särskilt kvalificerad kontaktperson för barn som fyllt 12 år även om samtycke från vårdnadshavarna saknas.

Socialnämnden ansvarar för att det finns tillgång till öppna insatser för att kunna möta barns, ungas och vårdnadshavares olika behov. För ett barn som har fyllt 12 men inte 15 år får nämnden besluta om öppna insatser även utan vårdnadshavarens samtycke, om det är lämpligt och barnet samtycker till det. För ett barn som har fyllt 15 år får nämnden besluta om öppna insatser även utan vårdnadshavarens samtycke, om det är lämpligt och barnet begär eller samtycker till det.

Öppna insatser utan samtycke från vårdnadshavaren omfattar inte kontaktfamilj. Motiveringen till det är den skillnad i typ av insats som kontaktfamilj är jämfört med kontaktperson. En kontaktperson ska fungera som ett personligt stöd och hjälpa den enskilde med det han eller hon har behov av medan en kontaktfamilj fungerar som ett komplement till barnets egen familj och tar emot barnet i sitt hem.

3.10 Klargörande samtal med unga

När en person under 18 år berättar att de är utsatta för kontroll, hot eller våld i hemmet och är rädda för sina föräldrar och/eller släktingar kan nämnden träffa ungdomen ett antal gånger för klargörande samtal utan att informera vårdnadshavaren. Det viktiga är att nämnden får fram tillräckligt med information för att kunna göra en noggrann bedömning av hur allvarlig situationen är. Eftersom vårdnadshavare ej informerats om inledd utredning vid dessa tillfällen inleds utredning med stöd av 11 kap 2 § SoL.

4. Utredning avseende barn och unga

Utredning enligt 11 kap 1 § SoL bedrivs i syfte att få fram ett underlag som ska ligga till grund för ett beslut. Vid en utredning av om socialtjänsten behöver ingripa till ett barns skydd eller stöd får socialtjänsten, för bedömningen av huruvida behov av insatser föreligger, konsultera sakkunniga och i övrigt ta de kontakter som behövs. En sådan utredning kan också genomföras oavsett barnets eller vårdnadshavarens inställning. En utredning ska inte göras mer omfattande än vad som behövs och utredningen ska bedrivas så att ingen onödigt utsätts för

skada eller olägenhet. De som berörs av en utredning ska få tydlig information om vem som ansvarar för utredningen. De ska också få möjlighet att vara delaktiga i vilka utredningsåtgärder som planeras och genomförs. Detta gäller både vårdnadshavare och barn, utifrån barnens ålder och mognad. Utredningen ska ha ett helhetsperspektiv och vara slutförd inom fyra månader (120 dagar). Socialnämnden får, om det finns särskilda skäl exempelvis att man inväntar annan myndighets utredning, besluta om att förlänga utredningstiden. Nämnden får dock inte besluta att förlänga tiden "tills vidare", utan måste fatta beslut om att förlänga för en bestämd tid. Det som framkommer under utredningen och som är relevant för att besvara utredningens frågor ska sammanställas i ett beslutsunderlag.

Socialtjänsten har rätt att ensidigt avgöra hur utredningen enligt 11 kap 1 och 2 §§ SoL ska genomföras och därmed vilka kontakter som behöver tas. Det är dock viktigt att denna rätt används på ett sätt som gagnar barnet och det samarbete som krävs med för barnet viktiga personer.

4.1 Utredning avseende unga vuxna mellan 18-20 år

Unga som fyllt 18 år är myndiga och står inte längre under någons vårdnad, och utredningar får som regel inte göras mot en myndig persons vilja. Undantag kan göras i de fall det inte kan uteslutas att den unge är i behov av vård med stöd av 3 § LVU (eget beteende), som i vissa fall gäller upp till 20 års ålder. Om en myndig person fortgående missbrukar kan uppgifter från hälso- och sjukvården om denne lämnas till socialtjänsten, om det behövs för att den enskilde ska få nödvändig vård, behandling eller annat stöd.

4.2 Information till den enskilde

De som berörs av utredningen ska vara delaktiga i hela processen och få tydlig information om sina rättigheter samt utredningsförfarandet. Informationen kan ske både muntligt och skriftligt. De berörda ska också informeras om sina rättigheter enl. SoL och förvaltningslagen (FL), samt hur eventuella synpunkter och/eller klagomål kan lämnas. Både vårdnadshavare och barn ska fortlöpande under utredningens gång informeras om vilka bedömningar utredaren gör. Informationen ska innehålla uppgifter om vem som ansvarar för utredningen, hur en utredning genomförs utifrån gällande lag, utredningstider samt vilken information som inhämtas och på vilket sätt den inhämtas. Information ska även ges om rätten till insyn, yttranderätt, samtycke och överklagningsmöjligheter enligt SoL och FL. I de fall vårdnadshavaren eller barnet, om det fyllt 15 år, motsätter sig utredning är det särskilt angeläget att sträva efter öppenhet och delaktighet för att möjliggöra för att eventuella insatser ska få avsedd effekt. Enligt 17 § FL har en myndighet skyldighet att kommunicera utredningen med den/de som utredningen berör. För att en förälder som inte är vårdnadshavare ska få ta del av resultatet av en utredning krävs samtycke från vårdnadshavare.

4.3 Underrättelse om inledd utredning

Vårdnadshavare ska som grundregel genast underrättas om ett beslut att utredning inleds till ett barns behov av stöd eller skydd. I vissa situationer behöver det dock finnas möjlighet att avvakta med en sådan underrättelse. I till exempel ärenden som rör eller misstänks röra hedersrelaterat förtryck och våld är det av stor vikt att nämnden först får möjlighet att planera säkerheten för den unge.

5. Socialtjänsten utreder barns situation enligt BBIC

Socialtjänsten arbetar utifrån BBIC i ärenden gällande barn och unga. Utgångspunkten i BBIC är nio grundprinciper som ska ligga till grund för socialtjänstens arbete med barn och unga. De bygger på en värdegrund, teori och metod utifrån aktuell forskning, lagstiftning och praxis.

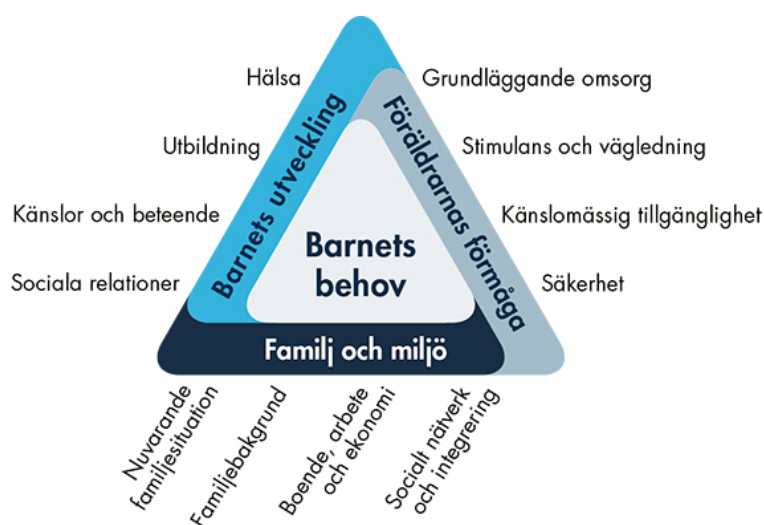
5.1 BBIC:s grundprinciper

Arbetet med BBIC bygger på sju grundprinciper. Dessa i sin tur utgår från en värdegrund, teori och methodsyn som är i linje med aktuell svensk barnvårdsforskning, lagstiftning och praxis. Arbetet med BBIC ska:

1. Utgå från barnets rättigheter
2. Låta barnets bästa vara avgörande
3. Sträva efter likvärdiga möjligheter för varje barn
4. Göra barnet och föräldrarna delaktiga
5. Ske i samverkan med andra professioner och verksamheter
6. Motverka svårigheter och förstärka resurser
7. Ha ett helhetsperspektiv på barnet och dess situation

5.1.1 Grundprinciperna vägleder arbetet

Grundprinciperna ska vägleda och hjälpa handläggaren att lyfta fram barnet i centrum genom hela arbetsprocessen. De sju grundprinciperna lyfter tre centrala perspektiv: att genomgående ha barnet i centrum, att verka för delaktighet och samverkan och vikten av att ha ett förhållningssätt som bidrar till att motverka svårigheter och stärka resurser. Helhetsperspektivet ramar in hela arbetet.

6. Handläggning och dokumentation

6.1 Dokumentation i personakt

Dokumentation som upprättas och som gäller enskilda ska samlas i en personakt och begränsas till att innehålla uppgifter som bedöms vara tillräckliga, väsentliga och ändamålsenliga i förhållande till vad saken gäller. Dokumentationen ska vara objektiv och saklig och det ska framgå varifrån uppgifterna kommer, vad som är faktiska omständigheter och vad som är bedömningar. Dokumentationen ska ske löpande genom hela ärendets process, från anmälan/ansökan till eventuella insatsers avslut. När en insats avslutas ska det i journalanteckning framgå när och av vilken anledning insatsen avslutas. Om en insats avslutas innan uppsatta mål är nådda ska anledningen till detta särskilt noga dokumenteras. All dokumentation ska ske i verksamhetssystem samt i aktuella BBIC dokument. I de fall som handling endast finns i fysisk akt ska hänvisning till detta göras. Om möjligt ska fysiska dokument skannas så att de kan tillfogas den digitala akten i verksamhetssystemet.

6.2 Journalanteckningar

Journalanteckningar ska föras löpande, vara kortfattade men ändå ge en bild av processen och vara neutrala utan värderande omdömen. Journalanteckningar ska till exempel när det avser möten beskriva tid, plats, vem som var med och vad som beslutades samt annan för ärendet relevant information. Det är tillåtet att föra minnesanteckningar men dessa måste förstöras när uppgifterna förts in i journalen. Journalanteckningarna ska som huvudregel föras in direkt.

6.3 Beslutsunderlag

Oavsett vilken slutsats som utredningen utmynnar i ska den dokumenteras noggrant och med tydlig beslutsmotivering. De personer ärendet rör samt beslutsfattare ska få en klar bild både av vad som kommit fram under

utredningen, det vill säga vad som utgör underlag för beslut, och av utredarens professionella analys och bedömning samt slutsatser och förslag.

Dokumentationen ska vara lätt att förstå och ge historia och sammanhang för de berörda. Fokus i dokumentationen ska ligga på barnet eller den unge och hans eller hennes behov. Det ska framgå vad som är faktiska omständigheter och vad som är analys respektive bedömningar. Det kan också vara av värde att redovisa vilka resonemang om insatser som har förts och de förmodade konsekvenserna av olika insatser eller om inga insatser kommer till stånd.

6.4 Föräldrars rätt till insyn i socialnämndens uppgifter om deras barn

Vårdnadshavare har som regel rätt att ta del av uppgifter som rör deras barn. Att en utredning inletts kan inte sekretessbeläggas för en vårdnadshavare men man kan avvakta något med att underrätta vårdnadshavaren om inledd utredning, om det finns särskilda skäl, t.ex. att vårdnadshavaren är svårt sjuk och inte bör oroas eller att vårdnadshavaren eller någon annan familjemedlem är misstänkt för ett övergrepp mot barnet. Det finns ingen uttalad bortre gräns för hur länge man kan vänta med att informera vårdnadshavaren men det får inte bli fråga om någon längre tid. Som vägledning hänvisas till JO:s ämbetsberättelse 1999/00 s. 243 där en kommun som väntade ca 14 dagar undvek kritik. Denna möjlighet får inte användas slentrianmässigt. Rätten att ta del av handlingar rörande barnet tillkommer föräldrarna i egenskap av vårdnadshavare. Någon motsvarande rätt för förälder som inte är vårdnadshavare finns inte. Däremot har vårdnadshavare enligt 6 kap. 15 § FB en skyldighet att ge en umgängesberättigad förälder upplysningar om barnet som kan främja umgänget om inte särskilda skäl talar emot det. Vårdnadshavares rätt att ta del av sekretesskyddade uppgifter och handlingar rörande barnet kan begränsas enligt 12 kap. 3 § OSL om det finns skäl att tro att barnet lider betydande men. Med betydande men avses att den unge löper påtaglig risk att skadas allvarligt psykiskt, fysiskt eller på annat sätt om uppgiften lämnas ut. Det kan vara fråga om särskilt integritetskänsliga uppgifter, men även andra uppgifter som kan missbrukas av vårdnadshavare på ett sätt som allvarligt skadar barnet. Beslut om att sekretessbelägga uppgifter fattas enligt Strängnäs kommuns gällande delegationsordning.

6.5 Föräldrars rätt till insyn i socialnämndens uppgifter rörande den andra vårdnadshavaren

I en utredning rörande ett barn kan information om en vårdnadshavares personliga omständigheter behöva inhämtas, exempelvis journalhandlingar från hälso- och sjukvård. Dessa handlingar ska tillfogas barnets akt. Omständigheter som påverkar föräldraförmågan ska sammanställas i beslutsunderlaget men försiktighet ska gälla avseende att bifoga journalkopior eller liknande rörande en vårdnadshavare till utredningen. Om en vårdnadshavare begär ut handlingar, exempelvis journalkopior, som inhämtats från en annan myndighet rörande den andre vårdnadshavaren, måste försiktighet råda gällande vad som ska lämnas ut. Som regel ska ett beslut fattas om att sekretessbelägga sådana handlingar.

Hänvisning får då göras till att den information som är relevant redovisas i utredningen gällande barnet. Stöd för detta finns i JO:s ämbetsberättelse 2010/11: JO1 s. 578. 2015-08-11, rev 2016-01-18, rev 2017-12-22 10 (62). Beslut om att sekretessbelägga uppgifter fattas enligt Strängnäs kommuns gällande delegationsordning.

6.6 Barnets företrädare

Barn företräds av sin/a vårdnadshavare i till exempel mål och ärenden enligt föräldrabalken (FB), socialtjänstlagen (SoL) och lagen med särskilda bestämmelser om vård av unga (LVU). Barnet kan också höras inför rätten, om särskilda skäl talar för det och det är uppenbart att barnet inte tar skada (6 kap 19 § FB). Det är viktigt att vara observant på förändringar i vårdnadsfrågan, och inte utgå från gamla uppgifter. Aktuella uppgifter ska inhämtas.

I de rättsliga mål där barnet får ett offentligt biträde ska biträdet föra barnets talan samt överklaga beslut. När det gäller mål om vårdnad, umgänge, adoption och namn har socialnämnden ansvar för att bevaka att hänsyn tas till barnets vilja.

Barn som kommit till Sverige utan legal vårdnadshavare (ensamkommande barn) och ansöker om asyl, ska enligt SFS 2005:429, företrädas av en god man, som inträder i såväl förmyndares som vårdnadshavares ställe. Ensamkommande barn som får permanent uppehållstillstånd (PUT) ska ha en särskilt förordnad vårdnadshavare. Även för ensamma utländska ungdomar som vistas tillfälligt i Sverige, kan överförmyndaren, efter ansökan, utse god man.

6.7 Skyldighet att slutföra utredning

Den nämnd som inlett utredning enligt 11 kap 1, 2 § SoL har skyldighet att slutföra utredningen även om familjen flyttar till annan kommun. Den nya vistelsekommunen är skyldig att på begäran av den utredande nämnden bistå med utredningen (11 kap. 4 § SoL). Socialnämndens utredningsansvar kan inte överlämnas till annan (2 kap. 5 § SoL). Ansvaret ligger hos kommunen även om nämnden kan ta annan myndighet eller fristående organisation till hjälp för att komplettera den egna utredningen. Denna kompletterande utredning definieras då alltid som ett led i nämndens myndighetsutövning.

6.8 Beslut att förlänga utredningstid

Nämnden kan i undantagsfall, om det finns särskilda skäl, fatta beslut om förlängd utredningstid enligt 11 kap. 2 § 2st. SoL. Beslut om förlängd utredningstid måste vara begränsad och skälen till förlängning måste anges. Förlängning av utredningstid kan exempelvis motiveras om barnpsykiatrisk utredning eller polisutredning inte hinner slutföras inom ordinarie utredningstid och de är viktiga för socialnämndens beslut. Det är bara förhållanden som

socialtjänsten inte själv råder över som anses som godtagbara skäl för förlängning av utredningstid. Hög arbetsbelastning, byte av handläggare, sjukdom eller semester är inte godtagbara skäl. Beslut om att förlänga utredningstiden ska fattas med stor restriktivitet eftersom avsikten med korta utredningstider är att stärka den enskildes rättssäkerhet. Beslut fattas utifrån Strängnäs kommuns gällande delegeringsordning. Se mer i Socialstyrelsens handbok ”utreda barn och unga”.

7. Beslut

En utredning föranledd av en ansökan eller en anmälan ska utmynna i ett beslut. Av beslutet ska det framgå om och i så fall vilken insats som beviljats, omfattningen av insatsen, att beslutet kan ändras vid förändrade förhållanden samt att det ska ske en regelbunden uppföljning. Beslut fattas enligt socialnämndens gällande delegationsordning. En utredning enligt 11 kap. 1 § SoL ska alltid avslutas med ett beslut där det framgår om utredningen avslutats med eller utan insats. Tydlig motivering till beslutet ska framgå utifrån de krav som finns i 20 § FL. Beslut om avslag ska delges skriftligen. Alla beslut ska följas upp och omprövas när beslutet löper ut eller vid förändrade behov.

Vid beslut om ansökan om vård enligt LVU måste det klart framgå av beslutet vilka kriterier i 2 § respektive 3 § LVU som åberopas.

Vid avslag eller beslut enligt LVU som är möjliga att överklaga ska alltid besvärshänvisning lämnas, d.v.s. information om hur den enskilde kan överklaga beslutet. Den enskilde ska alltid underrättas om sin rätt att överklaga ett beslut som gått denne emot.

7.1 Underrättelse av beslut

Vilka som ska underrättas av ett beslut styrs av förvaltningslagen, socialtjänstlagen samt Socialstyrelsens föreskrifter och allmänna råd. En part ska underrättas om innehållet i ett beslut då myndigheten avgör ett ärende och beslutet avser myndighetsutövning mot någon enskild. Underrättelse om beslutet ska lämnas på nämndens initiativ oberoende av om den enskilde begär det eller inte. Vid beslut som går den enskilde emot (avslag) ska även information ges om hur beslutet kan överklagas. Socialnämnden är även skyldig att underrätta den enskilde om beslut som innebär att en ansökan eller ett yttrande lämnas till domstol eller annan myndighet, exempelvis ansökan om vård enligt LVU till förvaltningsrätten. I ärenden avseende barn är det vårdnadshavare samt barnet, vid fyllda 15 år, som ska informeras om beslutet. Om det finns två vårdnadshavare ska båda underrättas. Om de bor på samma adress kan beslutet adresseras till dem båda på uppgiven adress men och om de bor på varsitt håll ska var och en personligen få underrättelse om beslutet. Även i vissa fall när vårdnadshavare bor på samma adress kan separata underrättelser behöva göras

STRÄNGNÄS KOMMUN

men sådana överväganden får göras i enskilda fall. Information till barn som fyllt 15 år ska göras direkt till barnet och inte genom en vårdnadshavare. Information bör ges i ett personligt möte och inte per post. Även barn under 15 år ska informeras om fattade beslut.

7.1.1 KommunikERING

Ett ärende får inte avgöras utan att den som är sökande, klagande eller annan part har underrättats om en uppgift som tillförts ärendet genom någon annan. Parter ska underrättas om utredningsmaterial och ges tillfälle att yttra sig innan beslut.

7.2 Överklagan

Beslutet ska överklagas skriftligen och inges till nämnden. Handläggande socialsekreterare ska vara den enskilde behjälplig med detta om den enskilde behöver eller önskar. När nämnden mottar överklagan ska nämnden först säkerställa att överklagan inkommit i rätt tid. Överklagan ska ha inkommit till socialtjänsten inom tre veckor från den dag då den enskilde fick ta del av beslutet. Om överklagan inkommit i rätt tid ska ett ställningstagande göras om nämnden står fast vid sitt beslut eller om beslutet ska ändras. Om nämnden står fast vid sitt beslut ska överklagan skyndsamt skickas vidare till Förvaltningsrätten. Beslut fattas utifrån Strängnäs kommuns gällande delegationsordning.

7.3 Uppföljning efter avslutad utredning utan insatser

Socialnämnden har möjlighet att fatta beslut om uppföljning av ett barns situation efter att en utredning avslutats utan att vårdnadshavare eller barn som fyllt 15 år behöver samtycka till uppföljningen. Förutsättning är att barnet bedöms vara i särskilt behov av socialnämndens stöd eller skydd, samtycke till föreslagna åtgärder saknas men LVU inte är tillämpligt.

Beslut om uppföljning kan fattas även i de fall när domstol har avslagit en ansökan om vård enligt LVU. Ett särskilt beslut om uppföljning enligt 11 kap. 4 a SoL ska fattas och beslutet måste motiveras, dokumenteras och meddelas den det berör. Beslutet kan inte överklagas. Det måste framgå i dokumentationen att vårdnadshavare och/eller barnet inte har samtyckt till föreslagna insatser. En uppföljning får pågå i maximalt två månader efter det att utredning avslutats och under uppföljningen får socialnämnden ta nödvändiga kontakter och även samtala med barnet utan vårdnadshavares samtycke.

Syftet med uppföljningen ska vara att informera sig om att situationen för barnet förbättras eller för att motivera barn och vårdnadshavare att ta emot stöd. Möjlighet till uppföljning utan samtycke ska användas restriktivt och får inte vara ett sätt att förlänga den ordinarie utredningstiden.

7.4 Beslut om vård, behandling eller insatser för barn när den ena vårdnadshavaren inte samtycker

Enligt 6 kap 13 a § FB kan socialtjänsten besluta att ett barn kan vårdas mot den ena vårdnadshavarens vilja, förutsatt att vården krävs för barnets bästa. Beslut avser psykiatrisk och psykologisk utredning och behandling enligt HSL samt behandling i öppna former så som öppenvård, eller kontaktperson enligt SoL. Reglerna omfattar också vissa åtgärder enligt LSS. Ett sådant beslut kan inte delegeras till tjänsteman. Barnets behov av insatsen och konsekvenser för barnet om insatsen inte ges måste tydligt framgå av utredningen som ligger till grund för beslutet. Att fatta beslut enligt 6 kap. 13 a § FB får inte slentrianmässigt bli ett alternativ när vårdnadshavare inte kan komma överens.

7.5 Skyddade personuppgifter

När barn eller föräldrar lever med skyddade personuppgifter får inga sekretessbelagda uppgifter lämnas ut, som kan röja föräldrarnas, barnets eller den unges adress. Skyddade personuppgifter är ett samlingsbegrepp inom folkbokföringen för de olika skyddsåtgärderna som finns. Beroende på arten av hot finns det tre grader av skydd av personuppgifter; sekretessmarkering, skyddad folkbokföring och fingerade personuppgifter. Vidare uppgifter finns i Strängnäs kommuns "Rutin vid hantering av skyddade personuppgifter".

8. Insatser

De insatser som beviljas och genomförs ska vara av god kvalitet och bygga på kunskap och beprövad erfarenhet. Insatserna ska syfta till att motverka de riskfaktorer som upprätthåller problematiken och som identifierats under utredningen. Strängnäs kommun har ett flertal öppna insatser att erbjuda medborgarna.

Stöd kan ges från socialtjänstens familjebehandlare i öppenvård eller via biståndsprovade insatser, till exempel kontaktfamilj eller kontaktperson. Vid alla insatser ska en vårdplan alternativt ett uppdrag formuleras, där målen med insatsen framgår. Det ska också finnas en genomförandeplan vid alla insatser. Barn och vårdnadshavare ska vara delaktiga i upprättandet av planerna.

8.1 Öppenvårdsinsatser

Med öppenvårdsinsatser avses alla former av behovsprövade insatser som inte är heldygnsvård. Insatsen ska vara biståndsbedömd avseende innehåll, omfattning och varaktighet och kan exempelvis vara kontaktperson, kontaktfamilj och stödsamtal av olika slag. Den egna verksamheten erbjuder även serviceinsatser utan föregående utredning, öppen ingång. Dessa serviceinsatser är inte likvärdiga med öppenvårdsinsatser. En bedömning om att anlita externa utförare görs enligt Strängnäs kommuns gällande delegationsordning.

8.2 Uppdrag

Ett uppdrag ska enligt SOSFS 2014:5 lämnas till utföraren av insatsen. Det är viktigt att de mål som formuleras för insatsen är tydliga, konkreta, realistiska samt uppföljningsbara.

8.3 Genomförandeplan

När insatsen inleds ska utföraren alltid upprätta en genomförandeplan i samverkan med den enskilde. Genomförandeplanen ska upprättas i ett dokument som överensstämmer med BBIC:s struktur. Det är viktigt att planen visar på en tydlig koppling mellan de behov barnet har, vad som ska utföras och de mål som ska uppnås på kort och på lång sikt.

När öppenvårdsinsatser utförs av uppdragstagare, kontaktfamilj och kontaktperson, ansvarar handläggare vid socialtjänsten för att genomförandeplan upprättas. Genomförandeplanen ska vara ett levande dokument och kompletteras och revideras vid behov. Även i de fall när det är utföraren som upprättar (ex.HVB) genomförandeplanen ansvarar handläggaren med det myndighetsutövande ansvaret för att en genomförandeplan finns och att den ingår i barnets akt. Utföraren ska därför alltid skicka upprättad genomförandeplan till ansvarig handläggare.

8.4 Överflyttning av ärende

I 2 a kap. 10 § SoL. framgår att överflyttning av ärende ska ske om den som berörs av ärendet har starkast anknytning till den andra kommunen samt att det med hänsyn till den enskildes önskemål, hjälpbehovets varaktighet och omständigheterna i övrigt framstår som lämpligt. Begäran om överflyttning ska skriftligen begäras hos den andra kommunen enligt gällande delegationsordning. Om de berörda kommunerna inte kan komma överens får ansökan om överflyttning lämnas till Inspektionen för vård och omsorg (IVO) enligt 2 a kap. 11 § SoL IVO:s beslut kan överklagas hos allmän förvaltningsdomstol. Om överflyttning sker ska information som behövs för att kunna ta över ärendet överlämnas till den nya socialnämnden.

9. Vård utanför det egna hemmet

9.1 Stadigvarande vård utanför hemmet

Innan det föreslås att ett barn ska vårdas utanför hemmet ska handläggare ha tagit ställning till alternativa möjligheter till att tillgodose barnets behov på hemmaplan. Denna bedömning ska tydligt framgå i dokumentationen i ärendet. Då behov av att ett barn vårdas utanför det egna hemmet föreligger, ska bestämmelserna i SoL om att insatserna ska utformas och genomföras tillsammans med barnet och vårdnadshavarna i första hand tillämpas. Dock – om

STRÄNGNÄS KOMMUN

barnets hälsa och utveckling utsätts för en påtaglig risk att skadas och samtycke till behövliga insatser inte föreligger – kan åtgärder enligt LVU bli nödvändiga. Utöver ovan förutsättningar, ska någon av situationerna som anges i 2 och/eller 3 §§ LVU föreligga. När ett barn placeras skall nämnden i första hand överväga om barnet kan tas emot av någon anhörig eller annan närstående. Detta övervägande ska dokumenteras i barnets akt. Vid en placering utanför det egna hemmet ska det alltid upprättas en vårdplan och en genomförandeplan. Vid ansökan om vård enligt LVU ska vårdplan och läkarintyg bifogas beslutsunderlaget. Se särskilt avsnitt gällande LVU.

9.2 Hälsoundersökning

När ett barn, 0-18 år, eller ung person, 18-20 år, placeras utanför det egna hemmet, ska socialnämnden, om det inte är obehövt, underrätta Region Sörmland om att barnet ska erbjudas en hälsoundersökning (11 kap. 3 a § SoL). Grunden är att barnet och den unge ska läkarundersökas och dess behov av tandvård tillgodoses. Detta regleras av ett gemensamt avtal mellan kommunerna i Södermanland och Region Sörmland (Bestämmelsen gäller placeringar enligt både SoL och LVU). När en hälsoundersökning blir aktuell tillhandahåller BBIC ett dokumentationsstöd. Detta i form av anvisningar till läkaren eller sjuksköterskan samt ett dokumentationsstöd i form av ett utlåtande.

Enligt 32 § LVU får nämnden besluta om läkarundersökning av barnet/den unge. Om föräldrarna motsätter sig läkarundersökning kan detta vara tillräcklig anledning för att besluta om omedelbart omhändertagande enligt 6 § LVU.

9.3 Familjehem

Ett familjehem är ett enskilt hem som på uppdrag av socialnämnden tar emot ett barn eller en ungdom för stadigvarande vård och fostran. Se mer i Strängnäs kommuns riktlinjer gällande familjehemsvården.

9.4 Jourhem

Enligt 6 kap. 6 § 4 st. SoL. får ett barn inte vårdas i ett jourhem längre tid än två månader efter att en utredning enligt 11 kap. 1, 2 §§ SoL. avslutats, om det inte finns särskilda skäl. Särskilda skäl kan exempelvis vara att en rättsprocess om vården av barnet pågår vid förvaltningsdomstol eller att det saknas ett lämpligt familjehem eller annan lämplig placeringsform där barnet kan placeras för stadigvarande vård och fostran. Det kan också handla om att barnet kan komma att flytta hem inom kortare tid, att det finns ett tilltänkt hem som kan ta emot barnet vid en senare tidpunkt eller att behovet av en placering kommit upp i sent skede under utredningstiden.

9.5 Hem för vård eller boende (HVB)

HVB är en yrkesmässigt bedriven heldygnsomsorg med vård, behandling, omvårdnad och tillsyn för barn och unga. Vården kan ske enligt SoL och LVU. HVB-hem kan användas för kortare tids utredning, tillgodose ett akut vårdbehov eller för längre tids vård och behandling när familjehemsplacering i kombination med öppenvårdsinsatser inte bedömts vara tillräckligt. Placering på HVB-hem av små barn utan medföljande förälder bör som regel undvikas. Vid val av HVB vid placering ska handläggaren utgå från eventuella ramavtal. Det är dock alltid barnets behov som ytterst är styrande i valet av HVB.

9.6 Stödboende

Stödboende är en särskild placeringsform och riktar sig till barn och unga mellan 16 - 20 år. Barn i åldern 16 - 17 år får tas emot i ett stödboende endast om det finns särskilda skäl. Syftet med stödboende är att den enskilde, under trygga former, ska förberedas för ett självständigt boende och vuxenliv. Stödboende kan vara en lämplig insats efter placering på HVB eller familjehem där den unge ännu inte är redo för ett helt självständigt liv.

9.7 Särskilda ungdomshem inom Statens institutionsstyrelse (SiS)

Målgruppen är barn och unga mellan 12 - 21 år som utsätter sig själva för omedelbar fara exempelvis genom kriminalitet, missbruk, våld eller prostitution. Placering på dessa ungdomshem sker enligt 11 § 1 st. LVU. En placering på ett särskilt ungdomshem kan ske vid ett akut vårdbehov, för utredning eller vid behov av längre tids vård och behandling. Beslut fattas enligt Strängnäs kommuns gällande delegationsordning.

9.8 Privatplacering

En stadigvarande placering av ett barn i ett enskilt hem som sker på eget initiativ av barnets vårdnadshavare och där ett vårdbehov inte finns hos barnet kallas privatplacering. Socialnämnden ska genomföra en utredning av den familj som barnet ska bo hos och ta ställning till om medgivande kan ges enligt 6 kap. 6 § SoL. Utredning gällande barnet ska endast göras om det finns uppgifter som visar att barnet kan ha behov av åtgärder från socialnämnden. Sådana uppgifter kan exempelvis framkomma i en medgivandeutredning eftersom viss kunskap om barnet måste finnas för att bedömning ska kunna göras om medgivande ska lämnas eller inte. Den familj som barnet bor hos får ingen ersättning från socialnämnden och ingen vårdplan eller genomförandeplan upprättas. Socialnämnden har dock ett tillsynsansvar och ska var sjätte månad överväga om vården fortfarande behövs. Se mer i Socialstyrelsens handbok Barn och unga i familjehem och HVB.

9.10 Placering av ensamkommande flyktingbarn (EKB)

Barn som vid ankomsten till Sverige är skilda från sina föräldrar eller någon annan vuxen person som anses ha trätt i föräldrarnas ställe kallas ensamkommande barn. De ensamkommande barnen omfattas av samma lagstiftning och regler som gäller för alla barn som vistas i landet. När ensamkommande barn anländer till kommunen ska utredning göras med stöd av 11 kap 1 § SoL. Anvisade barn ska enligt 3 § LMA placeras i den egna kommunen. Anvisningskommun får placera barnet i en annan kommun om kommunerna har ingått en överenskommelse om placeringen samt att placeringen sker med stöd av LVU eller med stöd av SoL i fråga om barn med motsvarande vårdbehov LVU eller om det finns synnerliga skäl med hänsyn till barnets vårdbehov. Se mer i Socialstyrelsens ”Ensamkommande barn och unga, handbok om socialnämndens ansvar och uppgifter”

9.11 EKB God man och särskilt förordnad vårdnadshavare

Överförmyndaren förordnar god man för ensamkommande barn som i vårdnadshavares och förmyndares ställe ansvarar för barnets personliga förhållanden och sköter dess angelägenheter. Den gode mannen ska verka för barnets bästa. Ansökan om god man får göras av Migrationsverket eller av nämnden i den kommun barnet vitsas enligt lag om god man för ensamkommande barn. Beviljas barnet uppehållstillstånd ska anmälan om behov av en särskilt förordnad vårdnadshavare enligt FB göras till tingsrätten. Utses en särskilt förordnad vårdnadshavare upphör godmanskapet.

9.12 Placering av barn tillsammans med förälder

Placering av barn tillsammans med en eller två föräldrar kan förekomma i alla placeringsformer, utom i stödboende. Vid val av placeringsform är det alltid barnets behov som ska komma i första rummet. Om barn och förälder placeras tillsammans, ska det finnas separata utredningar och placeringsbeslut för samtliga placerade. Om ungdom, som är placerad i stödboende, själv blir förälder/får barn (alternativt att en ungdom som redan har barn beviljas plats i stödboende) har socialnämnden enbart ett placeringsansvar för föräldern. Barn under 16 år kan aldrig beviljas en sådan placering. Detta innebär att det lilla barnet därmed måste anses vara i stödboendet under vård av sin förälder. Skulle det föreligga ett behov hos det lilla barnet, som inte kan tillgodoses genom öppenvårdsstöd, behöver en annan placeringsform än stödboende aktualiseras.

9.13 Insatser enligt Lag om stöd och service till vissa funktionshindrade (LSS)

En del placerade barn och unga kan ha rätt till insatser enligt 1 § LSS. Det handlar om de barn som bedöms ha utvecklingsstörning, autism, autism-liknande tillstånd eller andra stora och varaktiga fysiska eller psykiska funktionsnedsättningar. Det är vårdnadshavarna eller barnet självt om det fyllt 15

STRÄNGNÄS KOMMUN

är som är behöriga att begära insatser enligt LSS. När barn är omhändertagna med stöd enligt LVU har socialnämnden rätt att begära om stödinsatser enligt LSS.

9.14 Skyddat boende lagändring på gång

Se lagrådsremiss: Ett fönster av möjligheter- stärkta rättigheter för barn och vuxna i skyddat boende.

Regeringen föreslår att skyddat boende ska regleras i socialtjänstlagen. Detta som en boendeinsats till den som behöver stöd och skydd till följd av hot, våld eller andra övergrepp.

Barn som följer med en vårdnadshavare till ett skyddat boende ska bedömas och beviljas insatsen individuellt. Socialnämnden ska tillgodose barnets behov av stöd- och hjälpinsatser.

När båda vårdnadshavarna samtycker ska barnet placeras med stöd av socialtjänstlagen.

Saknas samtycke från den vårdnadshavare som barnet inte placeras tillsammans med, ska socialnämnden, efter ansökan hos förvaltningsrätten, kunna placera barnet i ett skyddat boende med stöd av en ny lag. En sådan placering ska även kunna göras omedelbart av socialnämnden och underställas förvaltningsrätten.

Regeringen lämnar även förslag som rör bestämmanderätten över barnet under den tid barnet är placerat.

Regeringen föreslår att det ska krävas tillstånd från Inspektionen för vård och omsorg för att få bedriva verksamhet i form av skyddat boende. Kommuner och regioner som bedriver sådan verksamhet ska anmäla detta till myndigheten.

Lagändringarna föreslås träda i kraft den 1 april 2024. Riktlinjen revideras när lagändringen trätt i kraft.

9.15 Vårdplan

Vid beslut om placering i familjehem, HVB, stödboende, skyddat boende eller SiS-institution behöver en vårdplan upprättas. Vårdplanen ska upprättas oavsett om vården ska bedrivas med stöd av SoL eller LVU. Vårdplanen upprättas enligt det dokument som BBIC tillhandahåller. Vid placering utanför det egna hemmet enligt SoL ska samtliga vårdnadshavare samtycka till placering och till vårdplanen, oavsett barnets ålder, för att insatsen ska kunna beviljas. Om barnet är över 15 måste även barnet samtycka. Vård i form av placering utanför det egna hemmet utan vårdnadshavares, eller barn över 15 års, samtycke förutsätter beslut enligt LVU, se särskilt avsnitt om LVU.

9.16 Genomförandeplan

I samband med att en placering verkställs ska en genomförandeplan upprättas. Genomförandeplanen ska utgå från vårdplanen och konkretisera vården och tydliggöra ansvar och roller. Vid en familjehemsplacering ansvarar handläggaren för att en genomförandeplan upprättas då familjehemmet inte är en utförare utan en uppdragstagare. Detta gäller även vid placering i ett konsulentstött familjehem. Genomförandeplanen upprättas enligt det dokument som BBIC tillhandahåller. Vid en placering på HVB eller stödboende ska boendet alltid upprätta en genomförandeplan avseende den vård som de ansvarar för att utföra. Denna ska skickas till ansvarig handläggare. Handläggare med myndighetsansvar har en skyldighet att se till att genomförandeplan finns och att den ingår i barnets akt även om den upprättas av utförare. Genomförandeplanen ska vara ett levande dokument och kompletteras och revideras vid behov

9.17 Uppföljning vid placering

Socialnämnden har ett ansvar att löpande följa vården i familjehemmet, HVB-hemmet, stödboendet, skyddade boendet eller SiS-institutionen. Uppföljning ska göras av aktuella behovsområden och mål. Uppföljning ska göras genom besök hos barnet minst fyra gånger/år. Enskilda samtal ska alltid hållas med barnet. Om behov finns ska barnet alltid ges möjlighet att ses på en neutral plats. Mellan besöken ska kontakt hållas med barnet via telefon, mail, sms, chatt eller på annat sätt. Det ska alltid finnas en särskilt utsedd socialsekreterare som ansvarar för kontakterna med barnet. Barnet ska veta vem det är och ha möjlighet att själv ta kontakt vid behov, baserat på ålder. Vid uppföljning bör även samtal hållas med familjehemmet/HVB-hemmet/stödboendet/SiS-institutionen samt vårdnadshavarna. Uppgifter från hälsokontroller, tandhälsovården samt skolan kan också hämtas in vid behov.

Alla insatser ska följas upp och utvärderas utifrån målen i vårdplan/uppdrag samt genomförandeplan. Nämnden ska verka för att barn och vårdnadshavare är delaktiga vid uppföljningen. Barnet eller den unge ska själva få uttrycka sina åsikter i samband med uppföljning. Vad som framkommit under uppföljningen ska dokumenteras. I dokumentationen ska det framgå när och på vilket sätt insatsen följts upp. Om behoven hos barnet förändras på ett sätt som gör att nämnden bedömer att insatsen inte längre motsvarar barnets behov, ska detta dokumenteras tillsammans med information om vilka åtgärder som nämnden har vidtagit för att anpassa insatsen till barnets behov. När målen i genomförandeplanen är uppfyllda ska insatsen avslutas.

9.18 Övervägande

Vid beslut enligt SoL eller 2 § LVU ska socialnämnden minst var sjätte månad överväga om vården fortfarande behövs. Övervägandet görs enligt 6 kap. 8 § SoL, eller enligt 13 § LVU. I Strängnäs kommun ska övervägande alltid beskriva om hälsoundersökning är genomförd samt datum för när detta gjordes. Aktuella

uppgifter om hälsa och skolgång är särskilt viktiga områden att beskriva där aktuell information inhämtats av eventuell vårdgivare och skola.

Något formellt beslut fattas inte utan nämnden lägger informationen till handlingarna. Ett övervägande går inte att överklaga. Att övervägandet är gjort ska dokumenteras i barnets akt. Om nämnden i samband med ett övervägande anser att vården bör prövas i sak ska nämnden ta initiativ till att en omprövning görs. Detta innebär att en utredning genomförs och läggs fram till nämnden med förslag till beslut. Om detta görs måste regler i förvaltningslag avseende bland annat kommunikering, parts rätt till insyn och att meddela sig tillämpas.

9.19 Omprövning

Om barnet eller den unge vårdas med stöd av 3 § LVU, d.v.s. beteendefallen, ska vården omprövas inom sex månader från dagen för verkställighet av vårdbeslut och därefter inom sex månader från senaste omprövning. Vid omprövning gäller regler i förvaltningslagen avseende bland annat kommunikering, parts rätt till insyn och att meddela sig. Part har även rätt att få företrädare inför nämnden och att anlita ombud eller offentligt biträde. En omprövning ska alltid utmynna i ett formellt beslut avseende om vården ska fortsätta eller inte. Detta beslut är överklagningsbart. Om omprövning inte sker i rätt tid står dock tidigare fattat beslut om vård fast.

I Strängnäs kommun ska omprövningar alltid beskriva om hälsoundersökning är genomförd samt datum för när detta gjordes. Aktuella uppgifter om hälsa och skolgång är särskilt viktiga områden att beskriva där aktuell information inhämtats av eventuell vårdgivare och skola.

9.20 Anmälan till överförmyndaren

För att säkerställa att barnets tillgångar kommer att förvaltas på ett betryggande sätt och till barnets nytta har socialnämnden en skyldighet att anmäla till överförmyndaren att det föreligger förhållanden, som talar för att en förälder inte kommer att förvalta sitt underåriga barns egendom på ett betryggande sätt. Nämndens skyldighet gäller så snart nämnden bedömer att det föreligger sådana förhållanden. Det behöver, till exempel inte ha inträffat att föräldrar har använt barnets tillgångar till egen eller familjens konsumtion. Det räcker att det finns skäl att misstänka att föräldrar inte kommer att förvalta barnets tillgångar på ett betryggande sätt.

10. Vårdkostnader, avgifter och bidrag vid stadigvarande vård utanför hemmet

När beslut om vård utanför hemmet har fattats ska nämnden utreda föräldrarnas betalningsförmåga för barnets vård. Barnets föräldrar är skyldiga att i skäligen utsträckning bidra till kommunens kostnader för barnet vid SoL samt LVU

placeringar. Avgiften ska fastställas i särskilt beslut och får inte överstiga nivå på underhållsstöd som en förälder är skyldig att betala.

11. När den unge fyller 18 år

Vård utom hemmet ska avslutas så snart den inte längre behövs. Om den unge under vårdtiden fyller 18 år ska nytt beslut fattas eftersom tidigare beslut grundats på vårdnadshavares ställningstagande och den unges situation som omyndig.

12. Vårdnadsöverflyttning

När ett barn stadigvarande vårdats och fostrats i ett familjehem och det är uppenbart att det är bäst för barnet att det rådande förhållandet får bestå kan vårdnaden flyttas över till familjehemsföräldrarna. Denna lagstiftning har sedan 2022 förstärkts och nämnden ska överväga om vårdnaden ska flyttas över efter att barnet har varit placerat i samma familjehem i två år. Efter två år ska övervägande om vårdnadsöverflytt göras minst en gång om året. För att upprätthålla en systematik kring övervägande av vårdnadsöverflytt ska detta alltid tas med när vården övervägs var sjätte månad. Andra anledningar till att flytta över vårdnaden kan vara att vårdnadshavarna på grund av varaktigt förhinder inte kan utöva vårdnaden samt med anledning av att förälder/föräldrar avlider. Barnet får då en eller två särskilt förordnad vårdnadshavare. Beslut fattas enligt Strängnäs kommuns gällande delegationsordning.

13. Upphörande av vård utanför hemmet

Vården utanför hemmet ska upphöra så fort den inte längre är nödvändig och vårdplanen är uppfylld. Socialnämnden har enligt 5 kap. 1 § SoL ett ansvar att tillgodose de behov av stöd och hjälp som kan finnas efter att vård utanför hemmet har avslutats. Därför är det viktigt att i god tid innan en placering upphör planera för eventuella insatser som kan behövas. Genomförandeplanen bör kompletteras med uppgifter om hur barnet eller ungdomen ska förberedas för tiden efter placeringen i familjehem, HVB eller stödboende. Observera särskilt de eventuella behoven av godmanskap/förvaltarskap som i vissa fall kan föreligga, efter att den unge har fyllt 18 år. Planering av en sådan åtgärd behöver ske i dialog med Överförmyndaren, i mycket god tid innan den unges artonårsdag. En placering av ett barn kan pågå längst till dess att barnet gått ut gymnasiet eller fyllt 21 år, om gymnasiestudier pågår. Detta förutsätter att den unge vid 18 år själv har ansökt om fortsatt vård enligt SoL. Om ett barn har vårdats med stöd av 2 § LVU, d.v.s. miljöfallen, måste den unge vid 18 år själv ansöka om fortsatt vård enligt SoL. Vård som bedrivs enligt 3 § LVU, d.v.s. beteendefallen, ska upphöra senast när den unge fyller 21 år.

13.1 Uppföljning av ett barns situation vid avslutad placering SoL och LVU

När en placering enligt SoL avslutas får nämnden besluta om uppföljning oavsett samtycke av ett barns situation efter det att en placering i ett familjehem, skyddat boende eller i ett hem för vård eller boende (HVB) har upphört. En sådan uppföljning får ske om barnet bedöms vara i särskilt behov av nämndens stöd eller skydd men samtycke till sådan åtgärd saknas. Uppföljningen ska göras inom 2 månader efter att placeringen upphört. Uppföljning utan samtycke efter placering enligt SoL får pågå i max två månader och kan bara göras efter placering i familjehem eller HVB, alltså inte efter placering i jourhem eller stödboende. (Socialtjänstlagen 11 kap 4b § och 11 kap 4c §)

Vid upphörande av vård enligt LVU har nämnden en skyldighet att göra en uppföljning av barnets situation inom sex månader från det att placeringen upphört. Detta gäller dock inte om placeringen avslutas direkt efter ett omedelbart omhändertagande. Vid en uppföljning får nämnden ta behövliga kontakter och samtala med barnet utan vårdnadshavarens samtycke och utan att vårdnadshavaren är närvarande. Om nämnden vid en uppföljning finner skäl ska utredning enligt 11 kap 1 § SoL inledas.

14. BROTT MOT BARN- VÅLD

Socialnämndens ansvar att särskilt beakta barn som varit utsatta för våld eller andra övergrepp från närstående samt barn som bevittnat våld eller övergrepp mot närstående framgår i 5 kap. 11 § SoL. I ansvaret ingår att säkerställa att nödvändigt stöd och nödvändig hjälp ges till barn som utsatts för brott samt deras närstående. Se mer i föreskrifter och allmänna råd avseende våld i nära relationer, (HSLF-FS 2022:39).

14.1 Våld i nära relation

Se särskild riktlinje för handläggning av våld i nära relation Strängnäs kommun

Våld i nära relationer kan ta sig många olika uttryck och utgör ofta ett mönster av handlingar. Exempel på våldstyper är fysiskt, sexuellt och psykiskt våld och/eller hot om våld samt försummelse. Nämnden ansvarar för att ett barn, som utsatts för brott, och dennes närstående får det stöd och den hjälp som de behöver. Nämnden ska särskilt beakta att ett barn som bevittnat våld eller andra övergrepp av eller mot närstående är offer för brott och ansvara för att barnet får det stöd och den hjälp som barnet behöver.

14.2 Utredningskrav

Socialstyrelsen beslutade den 31 maj 2022 om nya föreskrifter och allmänna råd (HSLF-FS 2022:39) om våld i nära relationer. Författningen riktar sig till socialtjänsten, hälso- och sjukvården och tandvården och trädde i kraft 1

STRÄNGNÄS KOMMUN

november 2022. I samband med detta upphörde de gamla föreskrifterna och allmänna råden (SOSFS 2014:4) om våld i nära relationer att gälla. Reglerna för utredning av alla våldsutsatta barn har i den nya författningen samlats i 5 kap., oavsett vilken relation våldsutövaren har till det våldsutsatta barnet eller om barnet utsatts för hedersrelaterat våld i en nära relation.

I 6 kap 1 § SOSFS 2014:4 angavs att socialnämnden utan dröjsmål ska inleda utredning om ett barns behov av stöd och hjälp, när nämnden får kännedom om att ett barn kan ha utsatts för våld eller andra övergrepp av en närstående, eller bevittnat våld eller andra övergrepp av eller mot en närstående. Denna bestämmelse har inte förts över till den nya författningen. Bestämmelsen har istället ersatts med en hänvisning till 11 kap 1 § första stycket SoL. Ändringen förändrar inte de krav avseende utredning som åligger socialnämnden. Kännedom om att ett barn kan vara våldsutsatt eller kan ha bevittnat våld är i regel en sådan omständighet som kan föranleda åtgärd av socialnämnden. I förarbetena uttalas också att socialnämnden har ett långtgående utredningsansvar när det gäller barn som kan vara i behov av skydd eller stöd.

14.3 Riskbedömning

I en utredning som gäller ett våldsutsatt barn eller ett barn som bevittnat våld ska socialnämnden göra en bedömning av risken för att barnet kommer att utsättas för eller bevittna ytterligare våld. Ny bedömning ska göras vid behov. Riskbedömning ska uppdateras om socialnämnden får kännedom om omständigheter, tidigare okända eller nytillkomna, som kan komma att påverka riskbedömningen. Det är viktigt att riskbedömning inte enbart görs vid ett tillfälle utan ser över och utvärderar om bedömningen behöver uppdateras. Det kan exempelvis handla om situationer där barnet berättat om att föräldrarna utsätter barnet för våld och att föräldrarna kommer att delges informationen, att en våldsutsatt förälder väljer att avbryta en placering på skyddat boende där barnet också vistas, eller att omständigheter kring vårdnad, boende och umgänge är under förändring. I fall med våld i minderårigas parrelationer kan en förnyad riskbedömning till exempel behöva göras om det våldsutsatta barnet planerar att göra slut med sin flick- eller pojkvän. I en hederskontext kan en ny bedömning behöva göras om föräldrarna fått reda på att barnet har en partner.

Nämnden bör, som en del av riskbedömningen, använda standardiserad bedömningsmetod.

Utredningen, inklusive den aktuella riskbedömningen, ska ligga till grund för bedömningen om vilka insatser som ska erbjudas.

14.4 Syskon

Om det barn som misstänks ha varit utsatt för brott eller bevittnat brott mot närstående har syskon/styvsyskon som ingår i samma familjekonstellation ska

dessa aktualiseras inom socialtjänsten. Om misstanke finns att dessa har varit utsatta för brott eller bevittnat brott mot närstående (inkluderande brott mot det barn som den initiala oron gäller) ska utredning inledas. I annat fall ska en förhandsbedömning göras för att ta ställning till om utredning ska inledas eller inte. I skyddsbedömning ingår att ta ställning till om det finns särskilda skäl för att avvakta med att informera vårdnadshavare om att anmälan inkommit samt att utredning inletts. När vårdnadshavare eller någon annan familjemedlem är misstänkt för övergrepp mot barnet och polisutredningen befinner sig i ett känsligt läge kan det finnas särskilda skäl som gör att sekretess mot vårdnadshavare enligt 12 kap. 3 § OSL är tillämpligt. Skyddsbedömning ska dokumenteras och de slutsatser eller beslut som skyddsbedömningen leder till ska motiveras.

14.5 Ofödda barn

Det finns varken anmälningsplikt eller möjlighet att inleda utredning gällande ofödda barn. I samband med att blivande föräldrar har missbruk, allvarlig psykisk sjukdom eller psykisk funktionsnedsättning kan frågan om skydd för det väntade barnet uppstå. Innan barnet är fött kan socialtjänsten endast erbjuda den blivande föräldern stöd för egen del och på frivillig basis inleda diskussioner om stödbehov efter att barnet fötts. När barnet är fött kan socialnämnden ta ställning till om utredning enligt 11 kap. 1 § SoL behöver inledas.

14.6 Läkarundersökning

Om barnet misstänks ha skador till följd av våld eller övergrepp ska barnet genomgå en läkarundersökning så snart som möjligt. En läkarundersökning kan vara ett led i socialtjänstens utredning enligt 11 kap. 1, 2 §§ SoL eller i en polisutredning. Om vårdnadshavaren motsätter sig undersökning av barnet kan socialtjänsten inom ramen för en utredning där vård enligt LVU övervägs fatta beslut om läkarundersökning enligt 32 § LVU och kan även få biträde av polismyndighet vid behov. Läkarundersökningen ska fokusera på barnets fysiska och psykiska status.

14.7 Kontakt med barn och vårdnadshavare då våld förekommer

I ärenden där misstanke finns att ett barn har utsatts för eller bevittnat våld från/mot närstående kan polisen behöva ha den första kontakten med barnet och barnets vårdnadshavare för att polisutredning inte ska försvåras eller omöjliggöras utifrån beviskrav. I sådana fall kan socialtjänsten behöva samordna sin första kontakt med familjen tillsammans med polisen. Hur länge socialtjänsten kan avvakta med att kontakta barnet och vårdnadshavare måste avgöras i det individuella ärendet, se rubrik Föräldrars rätt till insyn i socialnämndens uppgifter om deras barn. Förutsättningen för att socialtjänsten ska kunna avvakta är att barnets behov av skydd kan garanteras under tiden. Om misstanke finns att ett barn fortlöpande utsätts för brott eller på annat sätt far illa

är socialtjänsten skyldig att agera även om det kan påverka en polisutredning. Om socialtjänsten bedömer att man måste agera ska polis och åklagare informeras om det så att de får möjlighet att agera samtidigt. Socialtjänsten kan enligt 11 kap. 10 § SoL ha en inledande kontakt med barnet utan att vårdnadshavare informeras i de fall det krävs för att utreda skyddsbehov och det finns en välgrundad oro att vårdnadshavare kan påverka barnets berättelse. Bedömning ska motiveras och dokumenteras.

14.8 Hedersrelaterat våld och förtryck

Hedersrelaterat våld och förtryck kan te sig på många olika sätt: fysiskt, psykiskt, sexualiserat eller genom andra våldstyper, precis som våld i nära relation generellt. Det inkluderar även könsstympning, påtvingad abort, tvångsgifte och påtvingat eller understött självmord. Motivet till varför våldet utövas skiljer hedersrelaterat våld och förtryck från annat våld genom att grunden är att upprätthålla en familjs eller släkts heder. Hedern innehas framför allt av män men riskeras genom kvinnors och flickors faktiska eller påstådda beteende. Vid misstanke om att ett barn utsätts för hedersrelaterat våld eller förtryck kan det finnas skäl för nämnden att agera omedelbart då hedersrelaterat våld och förtryck kan vara av mycket allvarlig karaktär och innebära en stor utsatthet för barnet. Kontakten mellan nämnden och barnet behöver ske på ett sådant sätt att barnet inte utsätts för ytterligare fara och nämnden behöver återkommande göra nya skyddsbedömningar.

14.9 Samverkan och samråd

I ärenden där barn misstänks har varit utsatta för våld och övergrepp eller bevittnat att närstående blivit utsatta kan samverkan med andra professioner krävas. Samordning av olika myndigheters utredningsarbete kan behövas. I alla ärenden som avser brott mot barn ska handläggare alltid ta ställning till vilken typ av samverkan som krävs med exempelvis polis, åklagare, sjukvård och BUP. Samråd med polis i oidentifierat ärende är ett sätt att samverka i syfte att göra en gemensam tvärprofessionell bedömning av känd information. Samrådet kan exempelvis behandla om informationen bör föranleda polisanmälan och hur en gemensam strategi för vidare åtgärder från respektive myndighet ska se ut.

14.10 Barnahus

I syfte att ge barn som har eller misstänks ha varit utsatt för brott ett så bra bemötande som möjligt kan handläggning av dessa typer av ärenden ske i samarbete med Barnahus Eskilstuna när insatser görs från både socialtjänst och polis. Enskilda handläggare och chefer kan alltid samråda med Barnahus Eskilstuna vid oklarheter eller svårigheter i ärenden avseende barn som utsatts för brott. Det är dock alltid socialtjänsten i Strängnäs kommun som beslutar om tillvägagångssätt i ärendet och har ansvar för de bedömningar som görs och de beslut som fattas. Målsättningen ska vara att minimera antalet förhör och samtal

med barnet. Vid polisförhör med barnet kan socialtjänsten medlyssna för att på så sätt få del av barnets berättelse. Socialtjänsten har möjlighet att med hjälp av polis som genomför barnförhör ställa frågor till barnet som är viktiga för socialtjänstens bedömning.

14.11 Insatser till barn som utsatts för våld

Barn som varit utsatta för våld eller bevittnad våld är oftast i behov av någon typ av stöd. Vilka insatser som är lämpliga ska alltid avgöras med utgångspunkt från utredningen, aktuell riskbedömning och det enskilda barnets behov. I Strängnäs kommun finns olika former av stödinsatser att tillgå, vid behov anlitas externa aktörer.

14.12 Insatser till våldsutövare

I syfte att våldet ska upphöra och att våldsutövare ska få en ökad förståelse för hur våld påverkar barn bör våldsutövaren motiveras till att ta emot stöd och hjälp. Detta gäller även om det barn som är föremål för utredningen i framtiden är skyddad från våld från just den personen. I Strängnäs kommun finns stödinsatser att tillgå, vid behov anlitas externa aktörer.

14.13 Polisanmälan

Huvudprincipen är att en misstanke om brott mot barn och unga skyndsamt bör polisanmälas, om det är till barnets bästa. Det är inte nödvändigt att det finns en utpekad misstänkt gärningsman eftersom det är misstanken om att ett brott har begåtts som anmäls. Om bedömning görs att polisanmälan ej ska göras ska bedömningen utgå från att en polisanmälan skulle strida mot barnets bästa. Detta kan förekomma exempelvis i situationer när underlaget bedöms vara alltför vagt, exempelvis diffusa misstankar där det varken finns skador eller någon berättelse från barnet eller den unge. Om en sådan bedömning görs ska den motiveras och dokumenteras i barnets akt. Beslut fattas enligt Strängnäs kommuns gällande delegationsordning.

15. Sekretessbrytande regler vid brott

15.1 Brotts riktat mot barn

Sekretessen inom socialtjänsten hindrar inte att en uppgift lämnas till en åklagarmyndighet eller Polismyndigheten, om uppgiften angår misstanke om brott som riktats mot någon som inte har fyllt arton år och det är fråga om brott som avses i kap 3, 4 eller 6 brottsbalken eller lagen med förbud mot könsstympning av kvinnor.

15.2 Brotts mot närstående

För att kunna förebygga och förhindra brott i nära relationer finns det en bestämmelse i 10 kap 18 c § OSL som gör det möjligt för socialtjänsten att under vissa förutsättningar få lämna uppgifter till polismyndigheten i syfte att förhindra att en person begår ett allvarligt brott mot en närstående som riskerar personens liv och hälsa.

Ungdomar som misstänks begå brott

Sekretessen enligt 26 kap 1 § OSL hindrar inte att en uppgift som rör en enskild som inte fyllt tjuogoett år lämnas till Polismyndigheten eller Säkerhetspolisen, om

1. det på grund av särskilda omständigheter finns risk för att den unge kommer att utöva brottslig verksamhet,
2. uppgiften kan antas bidra till att förhindra det, och
3. det med hänsyn till planerade eller pågående insatser för den unge eller av andra särskilda skäl inte är olämpligt att uppgiften lämnas ut.

15.3 Brotts med fängelse i straffskalan

En uppgift som angår misstanke om att en vuxen har begått/ska begå ett brott och som är sekretessbelagd inom socialtjänsten får lämnas till en åklagarmyndighet, Polismyndigheten, Säkerhetspolisen eller någon annan myndighet som har till uppgift att ingripa mot brottet endast om misstanken angår:

1. brott för vilket det inte är föreskrivet lindrigare straff än fängelse i ett år,
2. försök till brott för vilket det inte är föreskrivet lindrigare straff än fängelse i två år eller
3. försök till brott för vilket det inte är föreskrivet lindrigare straff än fängelse i ett år, om gärningen innefattat försök till överföring av sådan allmänfarlig sjukdom som avses i 1 kap 3 § smittskyddslagen (2004:168)

16. MELLANTVÅNG

16.1 Förebyggande insatser enligt LVU – mellantvång

Mellantvång innebär en möjlighet för socialnämnden att fatta beslut om insatser i form av särskilt kvalificerad kontaktperson samt öppenvårdsbehandling, till barn som har eget skadligt beteende innan rekvisiten i 3 § LVU bedöms vara uppfyllda. Bestämmelsen avser barn och unga under 20 år med ett beteende som avses i 3 § LVU som kan anses behöva beredas vård enligt denna lag om beteendet fortsätter och det stöd eller den behandling som den unge behöver inte kan ges med samtycke. Innan ett beslut fattas enligt 22 § LVU måste socialnämnden ha försökt att få samtycke till nödvändiga insatser. En vårdplan samt genomförandeplan ska alltid upprättas. Beslut enligt 22 § LVU ska omprövas med ett intervall om maximalt sex månader och upphör att gälla senast när den unge fyller 21 år.

Beslutet fattas enligt Strängnäs kommuns gällande delegeringsordning. Beslutet är överklagningsbart.

17. LVU- LAGEN MED SÄRSKILDA BESTÄMMELSER OM VÅRD AV UNGA

Insatser för barn och unga ska i första hand ges enligt socialtjänstlagen. Kan frivilliga insatser inte genomföras eller bedöms de som otillräckliga finns möjlighet att i vissa fall använda tvång för att barnet ska få det skydd, vård eller behandling som bedöms som nödvändig. Som ett komplement till socialtjänstlagen finns därför lag med särskilda bestämmelser om vård av unga, LVU. LVU är en skyddslag som är ett komplement till Socialtjänstlagen då frivilliga insatser av olika skäl inte kan komma till stånd eller inte bedöms som tillräckliga. Syftet är att samhället ska kunna fullgöra sin skyldighet att tillgodose barns och ungas behov av skydd, stöd och behandling. Socialstyrelsens allmänna råd avseende tillämpning av Lagen om vård av unga finns i SOSFS 1997:15.

Tre förutsättningar måste vara uppfyllda för att insatser enligt LVU ska vara tillämpliga:

- Ett missförhållande ska föreligga med anknytning till den unges hemmiljö (2 § LVU, de s.k. miljöfallen) eller till den unges eget beteende (3 § LVU, de s.k. beteendefallen).
- Missförhållandet ska medföra att det finns en påtaglig risk för att den unges hälsa eller utveckling skadas.
- Behövlig vård kan inte ges på frivillig väg, d.v.s. vårdnadshavare eller barn som fyllt 15 år samtycker inte till nödvändig vård.

Målsättning med vård enligt LVU är att barnet på sikt ska kunna återvända till sitt hem eller till eget boende. Även i ärenden enligt LVU måste handläggare ha tagit ställning till alternativa möjligheter till att tillgodose barnets behov på hemmaplan. Det måste vara helt klarlagt att vård utanför hemmet med stöd av LVU är det enda kvarvarande alternativet innan det kan bli aktuellt. Denna bedömning ska tydligt framgå i dokumentationen i ärendet.

17.1 Nya bestämmelser om barnets bästa när vård enligt LVU upphör – lex lilla hjärtat

Den 1 juli 2022 infördes nya bestämmelser i socialtjänstlagen (2001:453), SoL, och lagen (1990:52) med särskilda bestämmelser om vård av unga, LVU. De nya bestämmelserna handlar bland annat om följande:

STRÄNGNÄS KOMMUN

- Vård enligt 2 § LVU får inte upphöra förrän omständigheterna har förändrats på ett varaktigt och genomgripande sätt.
- Obligatoriskt att överväga flyttningsförbud vid upphörande av vård av barn i familjehem
- Obligatoriskt att följa upp barnets situation när tvångsvården upphör
- Övervägande av vårdnadsöverflytt efter två år i samma familjehem
- Drogtest av vårdnadshavare eller förälder inför umgänge vid vård med stöd av 2 § LVU.
- Drogtest av vårdnadshavare inför prövning av om vård med stöd av 2 § LVU ska upphöra

17.2 Omedelbart omhändertagande

Enligt 6 § LVU får socialnämnden besluta om omedelbart omhändertagande för den som är under 20 år om det är sannolikt att den unge behöver beredas vård med stöd av LVU och beslut från rätten inte kan inväntas. Anledning till att beslut inte kan inväntas kan vara att det finns risk för den unges hälsa eller utveckling eller att den fortsatta utredningen allvarligt kan försvåras eller vidare åtgärder hindras.

Vid omedelbart omhändertagande ska utredning enligt 11 kap. 1 § SoL inledas om det inte är gjort innan.

I beslut om omedelbart omhändertagande enligt 6 § LVU ska det anges om det är hemförhållandena (2§ LVU), barnets eget beteende (3 § LVU) eller båda (2,3 §§ LVU) som föranleder behovet av skydd för barnet. De faktiska omständigheterna som leder till det akuta beslutet måste kunna preciseras i ett skriftligt underlag. Beslut fattas utifrån Strängnäs kommuns gällande delegationsordning.

17.3 Underställning förvaltningsrätten

Ett beslut om omedelbart omhändertagande ska enligt 7 § LVU skickas till förvaltningsrätten för att underställas, d.v.s. rätten ska kontrollera beslutets riktighet. Förvaltningsrätten ska ha fått beslutet inom en vecka från den dag beslutet fattades. Om underställning inte sker eller inte kommer in i rätt tid upphör beslutet att gälla. Om förvaltningsrätten fastställer omhändertagandet måste socialnämnden lämna in ansökan om fortsatt vård inom fyra veckor från datum för verkställigheten av det omedelbara omhändertagandet, om nämnden bedömer att ansökan om fortsatt vård behöver göras. Om nämnden bedömer att ansökan inte ska göras upphör beslutet om omedelbart omhändertagande och ansvarig handläggare behöver vidta åtgärder för att ordna med hemflytt.

17.4 Polishandräckning vid verkställande av omedelbart omhändertagande

Socialnämnden kan enligt 43 § LVU begära polishandräckning för att verkställa beslut om omedelbart omhändertagande eller vård. Beslut fattas utifrån Strängnäs kommuns gällande delegationsordning.

17.5 Placeringsbeslut i samband med omedelbart omhändertagande

I samband med att beslut fattas om omedelbart omhändertagande enligt 6 § LVU måste ett placeringsbeslut enligt 11 § LVU fattas som anger var vården av barnet ska bedrivas. Vård enligt LVU måste alltid inledas utanför barnets hem. Beslut fattas utifrån Strängnäs kommuns gällande delegationsordning. Beslut enligt 11 § LVU kan överklagas.

17.6 Omedelbart omhändertagande vid häktning

JO har uttalat att det är olämpligt att placera unga personer i häkte, framförallt barn i åldersspannet 15–17 år. Om barnet/den unge riskerar häktning eller är häktad ska alltid ett övervägande göras om det finns skäl för ett omedelbart omhändertagande enligt 6 § LVU. Beslut behöver även fattas enligt 11 § LVU var placeringen ska verkställas. I de fall där det finns risk för häktning finns vanligen behov av övervakning varför en placering på ett särskilt ungdomshem enligt 12 § LVU oftast är mest lämpligt.

Även för unga lagöverträdare i åldersgruppen 18–20 år kan ett omedelbart omhändertagande vara ett bättre alternativ än häktning. Ett beslut om häktning är överordnat beslut om omedelbart omhändertagande och ett omedelbart omhändertagande får inte verkställas så länge häktning pågår om häktning har verkställts. Ett beslut om omedelbart omhändertagande kan bestå under häktningstiden och verkställas när häktningen upphör. Socialnämnden kan då, om behov finns, begära polishandräckning enligt 43 § LVU för att föra den unge direkt från häktet till den ordnade placeringen.

17.7 Upphörande av omedelbart omhändertagande

Ett omedelbart omhändertagande ska upphöra så snart det inte längre finns skäl för ett omhändertagande. Beslut om omedelbart omhändertagande får inte rutinmässigt stå kvar under fyra veckor i avvaktan på ansökan om vård. När ansökan om stadigvarande vård enligt LVU beviljas eller avslås av förvaltningsrätten upphör även det omedelbara omhändertagandet att gälla. Beslut fattas enligt gällande delegationsordning.

18. Ansökan om vård enligt LVU

Om samtycke inte lämnas till föreslagna insatser eller vårdplan efter genomförd utredning kan socialtjänsten ansöka om vård enligt LVU hos förvaltningsrätten om oron för barnet är så betydande att vård är nödvändigt även utan samtycke. Om ett givet samtycke inte bedöms kunna garantera vården måste anledning till det framgå och motiveras. Det kan exempelvis gälla om risk finns att samtycket kan återkallas, om samtycket är begränsat i tid eller bara gäller en del av vårdplanen samt om det finns starka skäl att tro att vårdnadshavare, trots samtycke, kommer att ingripa i vården på ett sätt som äventyrar vården för barnet/den unge.

18.1 Ansökan om vård enligt 2 § LVU

Beslut om vård enligt 2 § LVU kan fattas när anledningen till barnets vårdbehov är förhållanden i hemmet, s.k. miljöfall. En förutsättning är att fysisk eller psykisk misshandel, otillbörligt utnyttjande, brister i omsorgen eller något annat förhållande i hemmet innebär en påtaglig risk för att den unges hälsa eller utveckling skadas. Det är effekten av föräldrarnas bristande omsorgsförmåga i förhållande till det aktuella barnet som ska bedömas och ligga till grund för beslut om ansökan av vård. Att en särskild omständighet förekommer, exempelvis missbruk hos föräldrar, är i sig inte en tillräcklig grund. Vård enligt 2 § LVU kan beslutas för barn under 18 år.

18.2 Ansökan om vård enligt 3 § LVU

Beslut om vård enligt 3 § LVU kan fattas när anledningen till barnets vårdbehov är barnets egna beteende, s.k. beteendefall. En förutsättning är att barnet genom sitt beteende utsätter sin hälsa eller utveckling för en påtaglig risk att skadas genom missbruk av beroendeframkallande medel, brottslig verksamhet eller något annat socialt nedbrytande beteende. Med socialt nedbrytande beteende menas att beteendet avviker från samhällets grundläggande normer, exempelvis genom att prostituera sig eller att vid upprepade tillfällen vistas i missbruksmiljö. Rekvisitet socialt nedbrytande beteende kan i högre utsträckning än andra behöva diskuteras och stöd kan behöva hämtas i tidigare domar. Vård enligt 3 § 2 st. LVU kan beslutas för den som dömts till slutet ungdomsvård med stöd av 32 kap. 5 § BrB och vid verkställighetens slut bedöms vara i uppenbart behov av fortsatt vård.

Syftet med vården är att säkerställa kontinuiteten i vården för de unga som är i behov av längre vård än den utdömda påföljden. Beslut om vård fattas utifrån att det finns en uppenbar risk för att den unge utsätter sin hälsa och utveckling för fara genom missbruk, brottslig verksamhet eller annat socialt nedbrytande beteende efter utskrivning från ungdomsvård. Vård med stöd av 3 § LVU kan beslutas för unga vuxna som fyllt 18 år men ännu inte 20 år. Efter 18 års ålder får vård enligt LVU endast beslutas om den bedöms vara lämpligare än annan vård. I

STRÄNGNÄS KOMMUN

samband med missbruk hos en ung vuxen, d.v.s. en person mellan 18 - 20 år, bör alltid LVU övervägas före LVM.

18.3 Ansökan enligt både 2 och 3 §§ LVU

Även om ett eget beteende hos ett barn är skäl nog att ansöka om vård enligt 3 § LVU kan det vara brister i hemmiljön som är den ursprungliga anledningen till barnets beteende. Om så är fallet och det är möjligt att påvisa bör man överväga att ansöka om vård enligt både 2 och 3 §§ LVU.

18.4 Kontakt mellan barn och föräldrar

När barn placeras utanför hemmet ska det upprättas en umgängesplanering. I umgängesplaneringen anges på vilket sätt barn och föräldrar ska upprätthålla kontakten under vårdtiden. Eftersom återförening ska eftersträvas vid placering är umgänget av största vikt. Umgängesfrekvens och formerna för umgänge överenskomms i samråd mellan socialsekreterare, familjehem/HVB-hem, föräldrar och barn. I vissa fall kan en särskild, detaljerad umgängesplan behöva upprättas vid sidan av vårdplanen. Barnet kan ha behov av umgänge även med andra betydelsefulla personer. Även detta bör skrivas in i planen.

18.5 Umgängesbegränsning

Socialnämnden har ett ansvar att tillgodose barnets behov av umgänge med vårdnadshavare och föräldrar enligt 14 § LVU. Hur det ska se ut måste bedömas i det enskilda fallet och ska anges i en umgängesplan som bör upprättas tillsammans med vårdnadshavare. Om vårdnadshavare inte samtycker till den bedömning som socialnämnden gör kan nämnden fatta beslut om hur umgänge ska bedrivas. Det kan gälla både hur frekvent ett umgänge ska ske, var det ska ske och på vilket sätt som ett barn och förälder ska ha kontakt. Beslutet fattas enligt Strängnäs kommuns gällande delegationsordning. Beslutet är överklagningsbart och ska övervägas var tredje månad. Övervägandet görs på samma sätt som övervägande av vård enligt 2 § LVU

18.6 Hemlighållande av vistelseort

Om det är nödvändigt med hänsyn till ändamålet med vård enligt denna lag, får socialnämnden enligt 14 § 2 st. LVU fatta beslut om att inte röja barnets vistelseort för förälder eller vårdnadshavare. Beslutet fattas enligt Strängnäs kommuns gällande delegationsordning. Beslutet ska övervägas var tredje månad. Övervägandet görs på samma sätt som övervägande av vård enligt 2 § LVU

18.7 Beslut om drogtest av vårdnadshavare

Nämnden kan inför ett umgänge mellan barn och föräldrar ta beslut enligt 32 a § LVU om att en förälder ska lämna drogtest. Syftet med ett beslut om att lämna drogtest är att kunna säkerställa trygghet och säkerhet för barnet. Ett sådant

STRÄNGNÄS KOMMUN

beslut ska vara motiverat och drogtestar ska inte användas om målet kan uppnås med mindre ingripande åtgärder, exempelvis stödperson vid umgänge. Även om föräldern samtycker till drogtest kan ett beslut enligt 32 a § LVU tas.

Till skillnad från bestämmelsen i 32 a § om provtagning inför umgänge omfattas bara vårdnadshavare och inte föräldrar som inte är vårdnadshavare av bestämmelsen, eftersom föräldrar som inte är vårdnadshavare inte är part i ett ärende och mål om upphörande av vård.

Socialnämndens befogenhet att besluta om provtagning inför prövning av om vård som beslutats med stöd av 2 § ska upphöra kan ha föregåtts av ett övervägande av om vården fortfarande behövs i enlighet med 13 § första stycket LVU eller av att vårdnadshavaren eller den unge, om han eller hon har fyllt 15 år, begär att vården ska upphöra. Socialnämnden ska i dessa fall göra en utredning enligt 11 kap. 1 § SoL. Resultatet av provtagningen blir en del i socialnämndens underlag inför bedömningen av om vården ska upphöra.

18.8 Uppföljning av vård enligt LVU

Socialnämnden har ett uppföljningsansvar vid vård enligt LVU. Uppföljningen ska ske som beskrivs i tidigare avsnitt om insatser och alltid utgå från upprättad vårdplan och genomförandeplan. Beroende på enligt vilken paragraf i LVU som ett barn får vård ska uppföljningen formellt hanteras på olika sätt, **övervägande, omprövning.**

18.9 Begäran om vårdens upphörande

Vid begäran från vårdnadshavare eller den unge om upphörande av vård enligt SoL ska nämnden bedöma huruvida syftet i vårdplanen uppnåtts. Om så inte är fallet ska nämnden pröva om skäl föreligger för ingripande enl. 2, 3 §§ LVU alternativt beslut om flyttningsförbud. Vid begäran från vårdnadshavare eller den unge (om den unge är över 15 år) om upphörande av vård enl. LVU föranleder detta ovillkorligen att utredning inleds.

18.10 Upphörande av vård enligt LVU

När vård med stöd av denna lag inte längre behövs, ska socialnämnden besluta att vården ska upphöra. Socialnämnden får inte besluta att vård enligt 2 § ska upphöra förrän de omständigheter som föranleder vården har förändrats på ett varaktigt och genomgripande sätt. Att det ska vara fråga om en genomgripande förändring innebär att det inte räcker med mindre förbättringar.

Vård enligt 2 § LVU kan fortgå som längst till dess att barnet fyller 18 år och blir myndig. Ofta har den unge behov av att fortsatt bo kvar i exempelvis familjehem till dess att gymnasiestudier är avslutade. Då måste den enskilde göra en ansökan

STRÄNGNÄS KOMMUN

om vård enligt SoL. Vård enligt 3 § LVU ska upphöra senast när den unge fyller 21 år.

Genom den nya regleringen i 13 b § LVU är det obligatoriskt för socialnämnden att särskilt överväga om det finns skäl att ansöka om flyttningsförbud i samband med en prövning av om vård enligt LVU av ett barn ska upphöra.

Bestämmelserna är endast tillämpliga när barn är placerade i ett enskilt hem, eftersom flyttningsförbud enligt 24 § LVU endast kan meddelas för underåriga som är placerade i ett sådant hem som avses i 6 kap. 6 § första stycket SoL.

18.11 Uppföljningsskyldighet

Uppföljningsskyldigheten när vård enligt LVU upphör gäller oavsett om barnet har vårdats med stöd av 2 § på grund av förhållandena i hemmet eller med stöd av 3 § på grund av sitt eget beteende. Den gäller även oavsett var barnet har varit placerad under vårdtiden. Uppföljningsskyldigheten omfattar således barn som under vårdtiden har varit placerade i ett enskilt hem, HVB, stödboende, särskilt ungdomshem eller i sitt eget hem. Skyldigheten gäller oavsett samtycke från vårdnadshavaren och barnet. Unga personer över 18 år som har vårdats med stöd av 3 § LVU omfattas inte av socialnämndens uppföljningsskyldighet.

Enligt 21 c § LVU får socialnämnden vid en uppföljning enligt 21 b § konsultera sakkunniga samt i övrigt ta de kontakter som behövs. Socialnämnden får samtala med barnet utan vårdnadshavarens samtycke och utan att vårdnadshavaren är närvarande. När uppföljningen inleds respektive avslutas ska socialnämnden underrätta barnet, om barnet har fyllt 15 år, och vårdnadshavare som berörs.

En uppföljning ska avslutas senast sex månader från det att den inleddes. Uppföljningen ska också avslutas om nämnden inleder en utredning enligt 11 kap. 1 § första stycket SoL.¹⁸ Eftersom uppföljningsskyldigheten endast gäller barn ska uppföljningen avslutas om den unge fyller 18 år under uppföljningstiden.

19. Vårdnadsöverflyttning

Vid familjehemsplacering med stöd av SoL eller LVU ska socialnämnden överväga att ansöka om överflyttning av vårdnaden till familjehemmet när barnet har varit placerad i samma familjehem i två år. Om vårdnaden flyttas över till familjehemmet upphör vården enligt LVU. Vid upphörande av vård enligt LVU har socialnämnden enligt 21 § LVU en skyldighet att noga förbereda barnet/den unge för detta. Se särskild riktlinje för vårdnadsöverflytt.

20. När den unge fyller 18 år

Vård utom hemmet ska avslutas så snart den inte längre behövs. Om den unge under vårdtiden fyller 18 år ska nytt beslut fattas eftersom tidigare beslut

grundats på vårdnadshavares ställningstagande och den unges situation som omyndig.

21. Flyttningsförbud

Flyttningsförbud är tillämpligt i situationer vid familjehemsplacering enligt SoL eller när vård enligt LVU upphört men socialnämnden bedömer att barnet inte kan återvända hem direkt utan påtaglig risk för skada på hälsa eller utveckling. Om vårdnadshavare då inte samtycker till att barnet bor kvar i familjehemmet under den tid som krävs för att en planerad hemflytt/återförening kan genomföras så kan beslut om flyttningsförbud vara tillämpligt. Flyttningsförbud ska vara en temporär åtgärd och kan inte ersätta vård enligt LVU. Beslut fattas enligt Strängnäs kommuns gällande delegeringsordning. Beslutet ska underställas förvaltningsrätten på samma sätt som ett omedelbart omhändertagande. Beslut om flyttningsförbud ska övervägas minst var tredje månad på samma sätt som vård enligt 2 § LVU.

22. Unga lagöverträdare

För ytterligare vägledning i området hänvisas till Socialstyrelsens handbok ”Barn och unga som begår brott- handbok för socialtjänsten (2020)

22.1 Socialnämndens ansvar

Socialnämndens ansvar är att identifiera de barn och unga som riskerar att utvecklas ogynnsamt med anledning av brottslig verksamhet samt tillgodose deras behov av stöd och skydd. För att förhindra och motverka brott som begås av barn och unga krävs ett samarbete och en samverkan med polis, åklagare och kriminalvård. Principen i samhället är att socialnämnden är den myndighet som bäst kan tillgodose den hjälp och det stöd som barn, unga och deras föräldrar är i behov av. Därför ska unga lagöverträdare i första hand få insatser från socialnämnden. Ambitionen är att barn och unga så långt det är möjligt ska hållas utanför kriminalvården och frihetsberövande insatser. Avseende barn under 15 år som begår brott har socialnämnden hela ansvaret för att vidta åtgärder. För barn och unga mellan 15 och 20 år delas ansvaret mellan socialtjänst, polis, åklagare och domstol samt i allvarliga fall även kriminalvården.

22.2 Gällande lagstiftning

För att förbättra rättssäkerheten och effektiviteten när barn misstänks för brott infördes den 1 juli 2023 nya bestämmelser i rättegångsbalken, RB, lagen (1964:167) med särskilda bestämmelser om unga lagöverträdare, LUL och socialtjänstlagen (2001:453), SoL.

STRÄNGNÄS KOMMUN

Särskilda bestämmelser om hur polis, åklagare och domstol ska handlägga mål och ärenden där den misstänkte inte har fyllt 21 år finns i Lag med särskilda bestämmelser om unga lagöverträdare (LUL). I övrigt gäller rättegångsbalkens regler. Socialnämndens arbete med barn och unga som begår brott regleras i SoL och LVU. Polisen omfattas av anmälningsplikten enligt 14 kap. 1 § SoL.

22.3 Barn under 18 år

Förundersökning mot barn och unga som inte har fyllt 18 år ska bedrivas skyndsamt. Förundersökning och beslut i åtalsfrågan ska fattas så snart det är möjligt och senast inom sex veckor från tidpunkten då den enskilde blev delgiven brottsmisstanke. Om någon som inte har fyllt 18 år är skäligen misstänkt för brott ska socialnämnden genast underrättas.

Enligt 1 kap. 6 § BrB är ett barn inte straffmyndigt före 15 års ålder och kan därmed inte dömas för begångna brott. Det är istället socialnämnden som ska utreda barnets behov av stöd och skydd. Socialnämnden ska dock inte utreda brottet utan det görs av polis eller åklagare enligt 31 § LUL. Syftet med polisens utredning är att klarlägga händelseförloppet kring den brottsliga gärningen och i vilken grad barnet har varit delaktigt. Om det finns särskilda skäl behöver polis eller åklagare inte inleda en utredning. Om polisen eller åklagare misstänker att ett barn under 15 år har begått ett brott och inleder en utredning enligt 31 § LUL måste socialnämnden omedelbart informeras om det. Har barnet inte fyllt tolv år får en utredning enligt 31 § LUL endast inledas om det finns synnerliga skäl. Med synnerliga skäl menas till exempelvis väldigt omfattande upprepad brottslighet.

En utredning enligt 31 § LUL får även inledas på begäran av socialnämnden om socialnämnden bedömer att utredningen kan antas ha betydelse för att avgöra behovet av socialnämndens insatser för barnet. Det vill säga, omständigheter som är kopplade till det begångna brottet kan vara nödvändig information för att socialnämnden ska kunna vidta lämpliga åtgärder. Exempelvis om ett barn återkommer i polisanmälningar utan att det rör sig om grova brott kan det vara aktuellt att begära en utredning enligt 31 § LUL. Begäran ska göras skriftligt. Om socialnämnden begär en utredning enligt 31 § LUL innebär det samtidigt att socialnämnden inleder en utredning enligt 11 kap. 1 § SoL om det inte redan är gjort. Om utredningen enligt 31 § LUL görs på initiativ av polis eller åklagare ska socialnämnden i en förhandsbedömning ta ställning till om utredning enligt 11 kap. 1 § SoL ska inledas eller ej med utgångspunkt från de uppgifter som framkommer i polisens utredning.

22.4 Närvaro vid förhör

När ett barn som inte fyllt 18 år är misstänkt för ett brott som har fängelse i straffskalan **ska** en företrädare för socialtjänsten närvara om det inte finns särskilda skäl mot det och det kan ske utan men för utredningen.

STRÄNGNÄS KOMMUN

En företrädare för socialtjänsten **ska** närvara vid ett förhör när en utredning enligt 31 § LUL har inletts med stöd av presumptionsregeln (alltså när det är fråga om sådan brottslighet som har minst ett års fängelse i straffskalan) eller på begäran av socialnämnden, om det inte finns synnerliga skäl emot det. Det innebär att möjligheten till undantag från närvarokravet är starkt begränsad

En handläggare från socialtjänsten i Strängnäs kommun **bör** närvara om förhör hålls med ett barn, d.v.s. en person under 18 år, som misstänks för att ha begått ett brott. Socialnämndens närvaro vid ett förhör innebär inte per automatik att en utredning enligt 11 kap. 1 § SoL inleds. Bedömning om utredning ska inledas eller inte får göras med utgångspunkt från vad som framkommer vid förhöret.

22.5 Yttrande

Åklagare ska innan beslut fattas i åtalsfrågan inhämta ett yttrande gällande barnet från socialnämnden. Detta gäller om den enskilde är misstänkt för att ha begått ett brott innan 18 år, om den unge har erkänt brottet eller om det finns skälig misstanke att den unge har begått brottet. Ett yttrande behöver inte inhämtas om brottet är att betrakta som ringa. Åklagaren ska i begäran ange inom vilken tid yttrandet ska lämnas. Eftersom det finns starka skyndsamhetskrav när ungdomsmål handläggs är tidsramarna ofta korta.

Kontakt kan tas med åklagare för att begära anstånd men det är åklagaren som avgör om anstånd kan ges med hänsyn till de tidsramar som finns i processen. Socialnämnden är skyldig att svara på åklagarens begäran om yttrande. Åklagaren använder yttrandet som underlag när beslut fattas om åtal ska väckas mot den unge eller inte. Om åtal väcks används yttrandet som underlag vid val av påföljd. Domstolen är dock inte tvingad att följa socialnämndens förslag utan ska själv göra en bedömning av den unges behov av vård och lämplighet för föreslagna påföljder.

22.6 Utredning inför ett yttrande

När en begäran om yttrande inkommer ska utredning enligt 11 kap. 1 § SoL inledas. Inom ramen för utredningen samlar socialnämnden in den information som behövs för att kunna lämna yttrandet. Kommunikering med parterna sker som regel på samma sätt annars. På grund av tidsbrist kan det dock vara svårt att hinna kommunicera parterna innan yttrandet måste skickas till åklagare. I dessa fall ska yttrandet skickas till parterna samtidigt som det skickas till åklagare. Om det inte är möjligt att få kontakt med barnet eller vårdnadshavarna ska det dokumenteras. Ur dokumentationen ska det framgå vad som har gjorts för att få kontakt. Socialnämnden måste lämna ett yttrande oavsett om det har varit möjligt att få kontakt med barnet och vårdnadshavare eller inte.

Yttrandet ska skrivas kortfattat men ge domstolen en god uppfattning om den unges eventuella vårdbehov och innehålla det som framgår i begäran från

åklagare, vad yttrandet ska innehålla framgår av 11 § LUL. Om bedömning görs att den unge har särskilda vårdbehov ska en redovisning göras av de insatser som socialnämnden avser att vidta. Det ska framgå typ av insats, omfattning och varaktighet samt hur de syftar till att motverka att den unge utvecklas ogynnsamt. Om insatserna ska ges med stöd av SoL, ska de sammanställas i ett ungdomskontrakt. Om de ska ges med stöd av LVU ska de sammanställas i en vårdplan. Om bedömningen görs att det är lämpligt med ungdomstjänst, ska det i yttrandet framgå att inget särskilt vårdbehov föreligger, hur ungdomstjänst kan erbjudas, att den unge är lämplig för ungdomstjänst med hänsyn till livssituation samt inställning till ungdomstjänst. Om den unge är positiv till medling, alternativt har hunnit genomgå en medling, ska även detta framgå i yttrandet. Yttrandet undertecknas utifrån Strängnäs kommuns gällande delegationsordning.

23. Slutna ungdomsvård

Slutna ungdomsvård verkställs på en SiS-institution och det är SiS som fattar beslut om eventuella permissioner eller omplaceringar. SiS ansvarar även för kostnaderna för placeringen och annat bistånd som den unge kan behöva under tiden inom slutna ungdomsvård. Samverkan mellan SiS och socialnämnden är dock viktig under tiden som den slutna ungdomsvården pågår eftersom verkställigheten förväntas planeras och genomföras i nära samarbete med socialnämnden i den unges hemort (3 § LSU). Särskilt inför utslussning är det viktigt att samverkan finns då vårdbehov kan finnas kvar efter att den slutna ungdomsvården upphör. Socialnämnden blir då ansvarig att tillgodose dessa. SiS kan även i slutet av verkställighetstiden besluta om att den unge ska placeras i ett HVB eller familjehem utanför SiS-institutionen om det bedöms lämpligt för att underlätta anpassningen till samhället. En sådan placering kräver samtycke och beslut från socialnämnden eftersom socialnämnden då får kostnadsansvaret. Placeringsbeslut fattas enligt Strängnäs kommuns gällande delegationsordning.

23.1 Slutna ungdomsvård och LVU

Om den unge vårdas med stöd av LVU och döms till slutna ungdomsvård ska socialtjänsten ta ställning till om behovet av fortsatt vård enl. LVU föreligger. Det finns således inget hinder för att parallellt tillämpa både brottsbalken och LVU. Detta kan t.ex. vara fallet när det rör sig om relativt korta verkställighetstider och om den unge kan antas vara i behov av LVU-vård efter att verkställigheten är fullgjord. Vården bör i sådana fall kunna bestå om nämnden bedömer att det är nödvändigt för att säkerställa kontinuiteten och långsiktigheten i vården.

23.2 Ungdomsvård

Domstolen får endast döma till ungdomsvård om det finns ett yttrande från socialnämnden där det framgår att den unge har ett särskilt vårdbehov och

STRÄNGNÄS KOMMUN

socialnämndens planerade åtgärder kan anses vara tillräckligt ingripande. Vad ungdomsvården ska bestå i ska sammanställas i ett ungdomskontrakt om vården ska ges enligt SoL, och i en vårdplan om vården ska ges enligt LVU.

Vården kan ges inom ramen för öppenvård eller dygnet runt vård och bestå av samma typ av insatser som kan ges efter en utredning enligt 11 kap. 1 och 2 §§ SoL, exempelvis särskilt kvalificerad kontaktperson, familjebehandling, deltagande i öppenvårdsprogram eller placering i familjehem och HVB.

Påföljden ungdomsvård kan inte verkställas förrän domstolen har dömt barnet eller den unge till denna påföljd. Socialnämnden har dock ett ansvar för att barn och unga personer som riskerar att utvecklas ogynnsamt får det stöd och skydd som de behöver. Om den enskilde och dennes vårdnadshavare önskar att insatserna genomförs så snart som möjligt kan det innebära att nämnden påbörjar insatser enligt SoL som är likvärdiga med de som föreslagits i yttrandet enligt 11 § LUL innan tingsrätten tar upp målet till förhandling. Det kan även hända att barnet eller den unge redan har omhändertagits med stöd av 6 § LVU. Om socialnämnden inte har lämnat sådan information tidigare kan det med beaktande av de sekretessregler som gäller finnas möjlighet att informera om detta vid domstolsförhandlingen.

23.3 Ungdomstjänst

Domstolen kan döma till ungdomstjänst om den unge inte har ett särskilt behov av vård eller andra insatser från socialnämnden. Den som är över 18 år får dömas till ungdomstjänst om det finns särskilda skäl, exempelvis att brottet begicks före 18 års ålder. Ungdomstjänst innebär att den dömda ska utföra oavlönat arbete och delta i annan särskilt anordnad verksamhet (exempelvis påverkansprogram) i lägst 20 och högst 150 timmar.

23.4 Verkställa och följa upp ungdomstjänst

När domen om ungdomstjänst har meddelats skickas en kopia till socialnämnden för administration och verkställighet. Domen läggs till den enskildes akt.

Ungdomstjänst ska verkställas så fort som möjligt och senast två månader efter att domen vunnit laga kraft om inte särskilda skäl talar emot det. Intentionen är att samhällets reaktion på ett brott ska komma snabbt. Innan ungdomstjänst verkställs är det viktigt att ett informationsmöte hålls med den unge så att det blir tydligt för den enskilde vad påföljden innebär. Exempelvis ska den unge informeras om att socialnämnden har en skyldighet att rapportera till åklagare vid misskötsamhet. Innehållet i ungdomstjänsten ska sammanställas i en arbetsplan. Socialnämnden har ett ansvar att följa upp och kontrollera att arbetsplanen följs. Justeringar kan göras i arbetsplanen utan att åklagare kontaktas, exempelvis angående ändrade förhållanden på arbetsplatsen eller om den unge blir sjuk under en period.

Vid misskötsamhet av allvarlig grad ska åklagaren kontaktas, exempelvis om den unge vid upprepade tillfällen missar möten, inte kommer till arbetsplatsen eller inte går att få kontakt med. Åklagare ska även kontaktas om den unge på grund av långvarig sjukdom eller flytt utomlands inte kan uppfylla de åtaganden som ungdomstjänst innebär. Detta tydliggörs i 12 kap 8 § SoL.

Om socialnämnden upptäcker att den unge har vårdbehov som kräver insatser från socialnämnden, exempelvis missbruk, bör socialnämnden kontakta åklagare för att prövning ska kunna göras om ungdomstjänsten ska undanröjas och den unge istället ska överlämnas till ungdomsvård.

23.5 Medling

Kommunen har ett ansvar att erbjuda medling när ett brott har begåtts av en person under 21 år. Medling är ingen påföljd utan ett komplement till rättsprocessen. Medling innebär att gärningsmannen och brottsoffret möts tillsammans med en opartisk medlare för att tala om brotten och följderna av det.

Både gärningsmannen och brottsoffret måste medverka i medlingen frivilligt. Gärningsmannen måste även ha erkänt brottet eller sin delaktighet i det.

När en person erkänner ett brott frågar polisen om personen är intresserad av att delta i medling. Om personen är intresserad skickas informationen vidare till socialtjänsten. I Strängnäs kommun utförs medling av öppenvården. I lag (2002:445) om medling med anledning av brott anges innehåll och ramar för en medlingsverksamhet. Brottsförebyggande rådet (BRÅ) har gett ut handboken ”Medling vid brott”, där ytterligare vägledning finns om hur medling bör genomföras.